

Doctrina M. Bucerii De Praedestinatione. Causa peccati. Libero Arbitrio. Excaecatione impiorum.

<https://hdl.handle.net/1874/429708>

4

DOCTRINA

M. Bucert

*De Prædestinatione.
Causa Peccati.
Liberi Arbitrii.
Excecatione Impiorum.*

Hierem. VI.

HAEC DICIT DOMINVS, STA-
te super vias: & uidete, & interro-
gate de semitis ANTIQVIS: Quæ
sit uia bona, & ambulate in ea: &
inuenietis refrigerium animabus
uestris.

M. D. LXII.

DOCTRINA

M. BARRI

IN

LIBRO

PRIMO

DE

LIBRO VI

HABE DICIT DOMINUS

IN

LIBRO

PRIMO

DE

LIBRO VI

M. BARRI

3
MARTINVS BVCE

RVS IN ENARRATIONE CAP.
VIII. Epist. ad Rom. Impress. Argentine per
Vuendelium Ribelium Anno MXXVI.

Quæstio de Prædestinatione, quid ea
sit, ad quid nobis consideranda, &
an libertatem arbitrij tollat.

προορισµος quam prædestinationem uulgo
uocant, quasi præfinitio dicitur, utitur enim
D. Paulus uerbo *προορισµος*, quo duo signifi-
care uoluit. Vnum, sanctorum electionem,
& à reliqua hominum perditorum colluue
separationē, id quod scriptura uerbo *חבר*
dicit. Nam hoc uerbo Dominus utitur,
quando loquitur de electione suorum è reli-
quis populis, ut Leuit. 20. & Num. 16. Alter-
rum, electionem sanctorum antequam sint.
Nam Apostolus hoc loco id agit, ut doceat
Deum nos destinasse saluti antequam esse-
mus, nedum antequam aliquid boni fecisse-
mus: & ex hoc probare instituit, certam esse
& immotam hanc Dei uoluntatē de nostra
salute, quam auertere nulla creatura possit.
Quippe quam Deus ex se & sua bonitate,
quæ mutari non potest, & nullo nostri me-
riti respectu, quod adeo misere uariat seme-

per, sumpserit. Proinde idem est hic præsci-
re, præfinire & præligere, ut ita loquar. Ele-
git enim nos Deus in Christo ante facta fun-
damenta mundi, cum præfiniuiſſet, *προορισας*

Quid præ- in adoptionem filiorum Ephe. i. etc. Est ergo
destinatio *προορισις*, id est, præfinitio quam uulgo præ-
sanctorum. destinationē uocamus, designatio illa Dei,
qua apud se designat, & iam à reliquis homi-
nibus seligit atq; separat, quos suo tempore
in uitam hanc productos filio suo Domino
nostro Iesu attrahat & inserat, & attractos
ei & insitos per eum regignat, & ad placita
sua sanctificet.

Prædestina- Hæc uero, ut dixi, sanctorū prædestinatio
tio genera- est. Alioquin cum *προορισις* sit simpliciter præ-
lis rerum finitio, & Deus præfinito agat omnia, ni-
omnium. hil non ad suum usum deputans, atq; ita ab
alijs rebus, quantum ad istum suum usum
attinet, separat, si in genere definire hanc præ-
finitionem uelis, erit, Rei cuiusque ad suum
usum deputatio, qua Deus singula antequā
condiderit, ab æterno ad certam aliquam
usum destinat.

Prædestina- Hinc & malorū quoq; prædestinatio est.
tio repro- Nā sicut & hos ex nihilo fingit Deus, ita fin-
borum. git ad certū finē. Sapienter enim facit omnia
nihil nō ad malorum præfinitum, et bonum
usum. Etiam impij *ουνοί*, id est, organa & instru-
menta Dei sunt, inira. 9. Fecit Deus omnia
propter semetipsum, etiam impium ad diem
malum,

malū, Prouer. 16. Sed hunc Theologi non sustinent uocare prædestinationē, sed uocant reprobationem: at Deus nihil nō benefacit atq; sapienter, ideo nihil etiam nō destinato. Tradidit in sensum reprobū, & excitauit Pharaonē, ut in eo puniendo ostentaret potentiā suam. Esau quoq; odio habuit, priusquam mali quicquam fecisset. Sic simpliciter loquitur scriptura. At qui cum Deus hos, et impios quoscunq; finxit, quis neget eum præsciuisse antequā eos fingeret, ad quæ illis uti uoluerit, & ad ea tū illos ordinasse atq; destinasse? Quid uetat igitur ut dicamus, & horum esse prædestinationē? Nullo certè malo Deus non benè utitur, & nihil est quod nos peccamus in quo non sit aliquod bonum opus Dei. At Apostolus in præsentī loco & ad Ephe. 1. ubi uerbo *ἡ προίση* usus est, de certitudine agit beneuolentiæ in sanctos suos. Vnde prædestinatio Dei, de qua hic Apostolus loquitur deputatio est sanctorum ad communionem salutis.

Non autem hoc mouet eos, qui prædestinationem solis sanctis attribuunt, & malis reprobationem: sed quòd uidetur illis Deo indignum dicere, Deum aliquem præfinitur se ad perditionem. Atqui scriptura non ueretur dicere, Deum tradere quosdam homines in sensum reprobū, & agere in perniciem. Quid igitur indignum deo, dicere, e

tiam statuisse antea, & illos in sensum reprobum traderet, & ageret in perniciem?

Sed humana ratio nec istud ferre potest, Deum quosdam indurare, excæcare, tradere in sensum reprobum: & inde est, quod irreligiosum putat Deo tribui, quod ad hæc quenquam præfinierit, atque destinari. Etenim nouit apud homines eum summæ iniquitatis ac crudelitatis damnatum iri, qui seruum suum excæcaret, cum ab eo aliquid officij requireret, quod is nisi uidens præstare non posset, & inde pœnas de eo sumeret, quod non fecisset quæ illi iussisset. Ad eum iam modum iudicat & de Deo, censetque eum iniquè exigere ab ijs quos ipse indurat, excæcat, & in sensum reprobum tradit, eam uitam, quam nemo uiuere potest, nisi ab ipso Deo ad id regenitus, illuminatus, & nouo rectoq; sensu donatus, & crudeliter punire istiusmodi, cum ea admittunt, quæ fert eorum induratio, cæcitas & mens reprobata. Hoc ergo rationis nostræ iudicio offensi, alij exciderunt eo, ut dicerent, Deum tandem omnes impios illuminaturum & seruaturum, contra tam multa expressa oracula scripturæ sanctæ. Alij autē qui scripturæ sanctæ simpliciter & ubiq; fidem habuerunt, coeperunt illa, indurauit, excæcauit, tradidit in sensum reprobum, interpretari: per deseruit suo spiritu, permisit excæcari, indurari.

Atqui

Atqui neutro modo rationi humanę satisfieri potest, nam agnoscere illa non potest, qua iustitia Deus uel ad tempus excæcet, induret & in sensum reprobum tradat homines, à quibus exigit uitam omnibus modis sanctam & iustam. Tum non potest non in humanum iudicare, Deum uel permittere labi, quos solus à lapsu seruare potest; & crudele, pœnas sumere de lapsis, qui ope eius destituti non potuerunt non labi. Proinde iudicium rationis hic penitus reiiciendum est, & fatendum iudicia Dei esse abyssum multã, esse in perscrutabilia: iusta tamẽ. Iustus enim est Dominus in omnibus uis suis, etiam ubi secus nostrę rationi uidetur. Fatendum itaque nobis est, Deum iuste exigere à nobis uitam sanctam, & uirtutibus omnibus ornatam, iuste etiam quos uult indurare, excæcare & tradere in sensum reprobum, iuste denique hos damnare & punire: nobis autem omnem culpam nostrę perditionis adscribendam esse. De qua re dicemus in sequenti capite nonnulla, & diximus iam in Sect. 7. cap. 1. Dum itaque consisteret ad gloriam Dei pertinere, quod prædicatur indurare, excæcare, & tradere in sensum reprobum quos uult, satis liquet, etiam dici posse, Deum hos ipsos in hanc sortem præscisse, & destinasse antequam eos conderet. Agit enim præfinito & certò cõsilio omnia.

Istuc tamen hic obseruandum est, non esse Deo in his, quos indurat, excæcat, & euer-
 tit, finem ultimū eorum perditionem. Pro-
 pter se enim Deus, & in gloriam suam fecit
 omnia, etiam impium ad diem malum.
 Prouer. 16. Hinc dicebat Dominus Pharao-
 ni: In hoc ipsum excitaui te, ut declararem
 in te uirtutem meam, & celebraretur no-
 men meum in omni terra. Et ubique in scri-
 pturis gloria Domini finis esse ultionis ma-
 lorum prædicatur. De graui omnium gen-
 tium ultione & defectione prædicebat Iesa. 2.
 ibi ergo aliquoties repetit istuc: Solus Do-
 minus in die illa sublimis erit. At proxi-
 mum tamen finem, perditionem malorum
 sibi esse, dum excæcat & indurat eos, Do-
 minus ipse gloriatur. Cum enim Iesa. 6. de
 induratione & excæcatione malorum lo-
 quitur, hanc causam subiicit: Ne respiciant
 & sanem eos. Hinc & infra sequenti capite,
 dicuntur reprobi organa iræ facta & coapta-
 ta in perniciem, *κατασκευασθέντα*. Ex his itaq; li-
 quer, quid sit prædestinatio. In genere est cu-
 iusque rei in suum usum diuina deputatio.
 Prædestinatio autem sanctorum, de qua hic
 Apostolus, electio & destinatio sanctorum
 ad salutem sempiternam.

*Prædestina-
 tio ad fir-* Altera pars huius quæstionis erat, ad
 quid sit prædestinatio consideranda. Istuc ad
 modum

modum religiose & diligenter docet Philip⁹ *mandam*
pus Melanchthon. Ad nihil sane aliud, quā *fidem con-*
ut de salute tua certior sis, & firmiter inhæ⁹ *syderanda*
reas promissionibus Dei. Primū sanè quod *est.*

Deus à nobis poscit, est, ut credamus eum
esse Deum, id est, seruatorem, ut cum audi-
mus illum ad se inuitare omnes qui labo-
rant & afflicti sunt, accurramus toto pecto-
re. Certe quos uocat Deus, si sequantur mo-
do uocantem, prædestinauit eos atque præ-
sciuit: iustificabit quoq; & glorificabit. Itaq;
primum quod Deo debes, est ut credas esse
te ab eo prædestinatum, nam id ni credas, fa-
cis eum tibi, cum te ad salutem uocat per
Euangelium, illudere. uocat enim te Euange-
lio ad iustificationem & gloriæ suæ commu-
nionem: hæc autem non potest contingere
nisi prædestinatis, præscitis & electis in hoc.
Omnia siquidem Deus præfinito facit, quia
sapienter. Proinde si dubitas te prædestinatū
esse, dubitare quoque necesse est, te esse uoca-
tum ut saluus fias, esse iustificatum, esse deni-
que glorificandum, hoc est, necesse est te du-
bitare de omni promissione salutis tuæ, du-
bitare de Euangelio, hoc est, Deo nihil crede-
re omnium quæ tibi in Euangelio offert.
Qui namque uere credunt, n̄ habent uitam
æternam, & dubitare se hanc habere tana-
non possunt, quam non dubitare de illa pro-
missione Domini, Qui credit in me, habet
uitam æternam.

Ex his itaq; facile patet, prædeterminatione
 Dei de nobis & alijs, in hoc esse consideran-
 dam, quo confirmetur nobis fides in pro-
 missionem Dei, eò quod, ut hic Apostolus
 affirmat, indubitatum est sanctis, Deum quos
 prædestinauit, eos etiam uocaturum, iusti-
 ficaturum, & glorificaturum: & quos uoca-
 uit iam, eos indubie etiam præscisse atque
 præfinisse. Et hac de causa Apostolus men-
 tionem electionis & prædeterminationis addu-
 cit, ubicunq; eius meminit. Istuc si de nobis
 perpendamus, incrementum accipiet fiducia
 in Deum, & hinc amor eius & omne bonum:
 ita ut cum neglectu odioque Dei omne ma-
 lum inuehitur, quando admittitur de nostri
 prædeterminatione dubitatio. Ergo tanquam
 caput omnis noxiæ tentationis repellenda
 est hæc quæstio, Sumus ne prædestinati. Nam
 ut dictum, qui de hoc dubitat, nec uocatum
 se & iustificatum esse credere poterit, hoc est,
 nequit esse Christianus. Præsumendum igitur
 ut principiū fidei, nos omnes à Deo esse
 præscitos, præfinitos, separatos à reliquis &
 selectos in hoc ut æternum seruemur, hocq;
 propositum Dei mutari non posse: & inde
 omnis nostra cogitatio curaq; in hoc inten-
 denda, ut prædeterminationi huic Dei & uoca-
 tioni respondeamus, ut ad uitam æternam nos
 pro uiribus quas nunq; Dominus suppedie-
 tarit cooperemur: quas etiam augeri nobis
 orare

orare debemus sine intermissione.

Sed occurrunt ista, Multi uocati, pauci electi. Et, Non omnis qui dicit mihi domine domine, ingrediatur in regnum Dei, sed qui

facit uoluntatem meam. Illud, Multi uocati & pauci electi, de eo dictum est, quod multi per Euangelium uocantur, qui tamen ad Christum non ueniunt, quia electi non sunt.

Tu ergo crede Euangelio & uenisti, indeque à posteriori dubitari de te non poterit, quin præscitus, & secundum propositum uocatus, prædestinatus & electus sis. Illud autem, Non omnis qui dicit mihi Domine domine, incitet te ut uoluntati Dei diligentius studeas: in hoc enim à Domino dictum est, nõ in hoc, ut de tua uocatione & electione dubites. Verum quidem est, quo amplius iustitiæ studeas, hoc tibi & alijs magis firmatur certitudo de tua uocatione & electione: solidum namque studium iustitiæ, tale donum Dei est, ut nullis nisi prædestinatis & electis concedatur: probat ergo omnino esse electum & prædestinatum serio studere iustitiæ: Sed quia manca a deo & mutila est omnis nostra iustitia, ut eius merito nõquam de salute nostra certi esse possimus, neque enim ea legi Dei satisfacit, prædestinationis & electionis nostræ certitudo ex sola Dei promissione & uocatione petenda est, & animus

mus semper à nostra iustitia, quæ in oculis Domini per se semper abominatio est, in promissionem Dei attollendus.

Vt confirmemus nos nostram electionem. 2. Pet. 1. Nam quod in altera epistola, quæ D. Petro adscribitur, legitur, Propterea magis studeate fratres firmam reddere uestram uocationem & electionem, hoc enim cum feceritis, nunquam impingetis, non sic intelligendum est, quasi firmitas electionis & uocationis nostræ ulla ex parte penderet ex operibus nostris, sed quod studendo bonis operibus, id ad quod uocati & electi sumus, implemus, uel potius domino ad perficiendum id cooperamur & inseruiamus. Electionem hic & uocationem pro uita dixit, ad quam electi uocatiq; sumus. Vnde subiicit, hoc facientes nunquam impingetis, hoc est à uia Domini quæ uestra est uocatio & electio est, nusquam decideris: quod utiq; studio serio pietatis, iuuante nos Domino, cauetur.

Quæcunq; ergo scripturæ loca, ad prodendam hypocrisim, & incitandum studiū sanctimonix, iubent nos in nostra opera respicere, & testantur frustra nos inuocare Dominum, sine solido studio domino uiuendi, debemus sic intelligere, & considerare, ut nobis diffisi, & iusticiam nostram omnem pro nihilo ducentes, primum omnium firmemus nobis

nobis fiduciam bonitatis diuine, ut inde spe bona concepta de Deo, & Domino nostro Iesu Christo, ipsi nos approbare ardeamus: hinc mox incitabimur, ut in mortificanda carne nostra & meditanda iustitia nihil ad summum studium faciamus reliqui. Ista de eo in præfenti satis sint, ad quid nobis prædestinatio Dei consideranda sit.

Ex sanctis patribus non recte intellectis, Meritum exitit aliquando is error, nostra bona opera esse aliquo modo causam nostræ prædestinationis, quod Deus præuidens suos gratiam suam oblatam amplexaturos, & donis suis probe usuros, eos hac de causa prædestinet, & ad salutem præfiniat. Sed hunc errorem etiam D. Thomas recte confutat Parte 1. q. 23. at eo, quod effectus prædestinationis est, quicquid in nobis boni est. Deus sane in nobis, qui ex nihilo sumus, quid præuideat, nisi quod ipse nobis ex sua bonitate statuerit donare: Nihil igitur in nobis prorsus esse potest, quod respiceret Deus nos inter saluandos præfiniendo: propter se ipsum facit, donatq; nobis omnia. Alius quidem effectus prædestinationis alteri causa est, ut adflatus sancti spiritus recti iudicij, rectum iudicium probæ uoluntatis, proba uoluntas sancti operis, sanctum opus mercedis, quam ei Dominus ex infinita sua bonitate repperdit.

dir. At hæc omnia ex sola & gratuita Dei
beneficentia proueniunt. Perstat igitur ex
prædestinatione fiduciam salutis confirman-
dam esse, prædestinationis autem certitudo
nequaquam ex nostris operibus, sed ex pro-
missione diuina petenda, ac ita semper ad fi-
dei confirmationem prædestinatio confide-
randa est: nunquam autem ulla ex re præde-
stinationis dubitatio admittenda.

*Quid liber-
tas arbitrij
est.*

Tertium in quæstione erat, an prædesti-
natio tollat libertatem arbitrij. De hac re in
sequenti capite dicemus fusius. Sed qui per-
pendit quid sit libertas arbitrij, & de præde-
stinatione quæ hic disseruimus teneat, huic
nihil supererit de hac quæstione dubij. Liber-
tas siquidem arbitrij est, facultas ex proprio
arbitrio, sine ulla coactione agendi quod uí-
detur, sine coactione inquam, non sine neces-
sitate. Deus siquidem necessario uult quæ re-
cta sunt, nec potest diuersum uelle, & tamẽ
libertatem habet arbitrij summam: & nos
tum demum plenam libertatẽ habebimus,
quando nõ poterimus uelle quæ mala sunt,
& necessario uellemus quæ bona sunt. Liber-
tas ergo arbitrij, & liberum arbitrium, id
est, *ἀνεξάρτητον*, potestas est agendi pro tuo arbi-
tratu, ut à te agas, non agaris ab alio con-
tra quàm agi uelis: exclusa uí, quæ impel-
lat, rapiatue inuitum, non constantia recte
agendi

agendi & ex dono Dei, necessitate.

Iam ex dictis patet, prædestinationem esse diuinam designationem sanctorum in id ut sempiternæ salutis per Christum dominum compotes fiant. Salus uero hæc est, ut adflatus Dei spiritu plenissime uideas, & solide iudices quod uere bonum est, & persequare idem studio pertinacissimo, & perpetuo. Perficitur uero cum depulso omni errore & ingenij nostri prauitate, iam nihil aliud probare & consecrari possumus quam quæ uere bona sunt. Ex his ergo consequitur, quod prædestinatio adeo non tollat libertatem arbitrij, ut eam sola adferat. Spiritus siquidem ille ueræ libertatis, ut ipse probes quæ bona sunt, & persequaris ea tuo arbitratu, ex te ipso, à nemine contra tuam uoluntatem impulsus, hinc tibi contigit, quod te Deus præsciuit & præfiniuit, ut hoc spiritu adfleris & agaris. Ea minime libertas est, ut mala pro bonis amplectare, sed error est & captiuitas Satanæ. Ut facias quæ uis, & uelis quæ saluti sunt, id demum, ut scite D. Augustinus scripsit, uera libertas est. Teneri sensu reprobato & libidine mala, teterrima & æternum noxia non tam seruitus quam captiuitas est ut supra 7. Apostolus docuit. Imaginamur, sed stulte, id libertatis esse, ut possimus uitam Dei amplecti aut repudiare:

cum

cum repudiare eam sit seruitutis & miseria
 mæ captiuitatis peccati. Vltro & tuo ipsius
 iudicio arque uoluntate, imò amore & stu-
 dio summo uiuere ad placita Dei, hæc de-
 mum uera est arbitrii libertas. Hanc itaque
 prædestinatio tollere non potest, cum sola
 eam adferat: liquet igitur & hoc, certitudi-
 nem salutis, quæ est à prædestinatione, liber-
 tati arbitrii nihil detrahare, sed eam perfec-
 re. Etenim, ut D. Augustinus uerissime scri-
 psit, sicut falli non potest Deus, ita nequit
 non seruari quicumq; prædestinatus est, quod
 paulo ante adduximus ex libro de correctio-
 ne & gratia.

Paucula sunt hæc quidem de argumento
 tam fœcūdo, at si quis ea religiose expēdat,
 de prædestinatione facile sese ita expediet, ut
 cum nihil lateat eorum, quæ scilicet de præde-
 stinatione à nobis possunt cum fructu pieta-
 tis. De eo tamen, quòd nihil nostrę perditio-
 nis imputari possit Deo, nos non præ-
 destinanti ad salutem, sed etiã
 reprobanti, & induranti,
 dicemus in sequenti
 capite.

MARTI

MARTINVS BVCE

RVS IN SEXTVM CAPVT MAT-
thæi. Imp. Basileæ per Ioannem Heruagium.
Anno M. D. xxxvi.

Et ne inducas nos intentionem.) Tentatio Tentatio
quam deprecari hic Christus docet, indubie duplex.
eiusmodi est, cuiusmodi discipulis suis im-
minebat in mōte oliuarū, quando domino
ad mortē usq; perturbato illi dormiebant,
unde eos ad uigilandum, & orandum hor-
tabatur, dicens: uigilate & orate ne ueniatis
in tentationem. Spiritus quidem promptus
est, caro autem infirma. Hæc uero erat, in
quam mox inciderunt, præ fidei imbecillita-
te deserentes & negantes, quem paulò ante
salutis autorem fuerant confelsi, & iuraue-
rant potius cum illo se morituros, quàm in
periculo relictuos. Proinde deprecationis
huius sensus est: Serua nos pater, ne in eam
tentationem ueniamus, qua fide in te nostra
indignum aliquid committamus. Tentat
nanque, id est, explorat Deus homines ua-
rie. Tentauit Abraham cum iuberet sibi im-
molare filium, eaq; tentatione protulit in lu-
cem, quæ in corde ipsius latebat, fidem cer-
tam, & obedientiam pronam. Non aliter
tentauit & Iob, tentatq; sanctos quoslibet.
Tentauit uarijs etiam afflictionibus Israël.

tas in deserto, & sic effecit, ut bona pars suram, quam corde tenebant, etiam ipsis absconditam diffidentiam & Dei contemptum, dum identidem contra ipsum murmurent, multisq; blasphemijs irritarent, proderent. Inde est, quod illis Moscheh 8. cap. quinti libri dicebat, Memoria reputabis omnem viam, qua te duxit Dominus Deus tuus per desertum, annis quadraginta, ut affligeret te, & tentaret te, quo sciretur quid in corde tuo esset, obseruares eius mandata, an secus. Declaratum enim fuit, cum nunc fame, nunc siti, nunc alijs necessitatibus adfligerentur, plures eorum nihil adhuc fidei in cordibus haberent, et precepta Deinequaquam obseruare, ut à quibus animum omnino alienum obtinerent. Istiusmodi iam tentationem, deprecari nos Christus docet, non priorem, quali sancti omnes tentantur, & sicut aurum igni probantur. De qua Petrus in priore epistola cap. 1. Virtute Dei custodimini per fidem ad salutem, quæ in hoc parata est, ut patefiat in tempore supremo, in quo exultatis, nunc ad breue tempus afflicti, in varijs tentationibus, si opus sit, quo exploratio fidei uestræ, multo preciosior sit auro, quod perit, & tamen per ignem probatur. &c.

Quod autem docet orare patrem, ne inducat

ducat in tentationem, Innuise illum quos-
 dam in tentationem inducere, qua impieta-
 tem non tam produnt, quàm committunt,
 id etiam aliàs scriptura testatur. Talis erat,
 qua obfirmavit & induravit cor Pharao-
 nis, ne audiret mandatum suum, & Israël di-
 mitteret 2. Mosche quarto & septimo. Item
 Ieschaie 6. prædicatori salutis præcipitur di-
 uinitus: Incrassa cor populi huius, & aures
 eius aggraua, & oculos eius obtura, ne for-
 te uideat oculis, & auribus suis audiat,
 & corde suo intelligat, & reuertatur, & cu-
 rationem accipiat. Vide, Christo, & cuique
 prædicatori mandat Deus, ut impios, atque
 à se reiectos plane obæcet, & in malo stu-
 pidos reddat, quod & faciunt, dum illis
 uerbum Domini annunciant. Sic profecto
 Pharaonem Moscheh, Christus Phariseos,
 Paulus plurimos Iudæorum & gentium,
 prædicando quæ saluti illis fuissent, si su-
 stinuissent ea credula mente amplecti, tan-
 tum deteriores, ac penitus in impietate red-
 diderunt obstinatiores. Idem usu uenit quo-
 tidie, quotquot in magna Dei domo uä-
 sa iræ sunt, cum uoluntatis Dei admo-
 nentur, non solum in malo obfirmantur, sed
 etiam, ut quæ Dei sunt impugnent, efferan-
 tur. Atque ita experiuntur in perniciem sibi
 cedere, quod cedit in salutem pijs, ac
 sibi esse in ruinam, quod electis est in re-

Deus, &
 qui uerbū
 dei docent,
 indurant
 malos.

surrectionem , letiferum denique odorem
inde hauriunt , unde filijs Dei uita spi-
rat.

*Deus indu-
cit in tenta-
tionem.*

Quos ergo ita Deus indurat , & quibus
mittit , qui suo illos uerbo excæcent , hos ut-
tiq; in tentationem inducit. Paulus testatur
tradi à Deo quosdam in sensum reprobum.
Rom. 1. quid & hoc aliud est , quàm induci
ab ipso in tentationem? Neque sane aliude-
rat cum à Schaul spiritus Domini receder-
ret, et turbaret illum malus spiritus à Domi-
no. 1. Schmuël. decimosexto. Ita Dauidem
in tentationē Dominus induxit, cum Israëlī
iratus, cor eius incitaret, ut numerari popu-
lum præciperet, id quod Satan fecisse scribitur.
1. Chronicorum 21. ut enim Schauli ma-
lum spiritum, qui ipsum perturbaret, immi-
sit, & in os Prophetarum Acheab spiritum
mendacē, qui eum deciperet, dedit: ita hacten-
us & contra Dauidem Satanam misit, qui
cor eius incitaret ad populū numerandum,
quod & populo , cui Deus nimirum iratus
erat, male cederet: quæ profecto grauis ten-
tatio fuit. Apertis itaq; scripturę testimonijs
euincitur , Dominum inducere in tentatio-
nem tam suos , quam reiectitios , & in eam
tentationem non solum, qua aduersis exter-
nis probentur , quæ tentatio peculiaris san-
ctis est, uerum etiam qua errent , peccent, &
malis

malis seipſos ac alios inuoluant. Vnde Ieſcha. 63. queruntur etiam electi. Quare, in-
quiunt, ſeduxiſti nos Domine à uiſis tuis, &
induraſti cor noſtrum, ne timeret te: conuer-
te propter ſeruos tuos, & tribus hæreditatis
tuæ &c. Porro tentatio qua penitus quos-
dam excæcat & indurat, ea peculiaris eſt re-
iectitijs, qui uafa iræ ſunt, parati ad interitū,
quos Deus fert & profert ad declarandam
iram & potentiam ſuam. Rom. 9.

Dura plerique hæc uidentur, quod uide-
re nequeant, qui conueniat, Deum peccatis
iraſci & ea punire, & teſtari tamen de ſeipſo,
quod induret & obſeruet quosdam, ne uer-
bo ſuo obtemperent, & ultionem ſuam ef-
fugiant. Sed debent hi cogitare, Deum ra-
tione noſtra maiorem eſſe, ut mirum non
ſit, ſi iudicia eius nequeat peruidere: quan-
do quidem sæpe hominum præcellentium
ſapientia conſilia, absurda & iniuſta uiden-
tur, quorum ubi exitus apparuerit, uidemus
ſuiſſe conſultiſſima. Ita indubie, ubi in ſan-
ctuarium Domini ingreſſi fuerimus, & De-
um uti eſt, uiderimus, nihil iniqui, nihil ab-
ſurdi unquam ab ipſo designatum agnoſce-
mus. Interim credamus Deū eſſe, & iuſtum
eſſe non dubitabimus, utq; pulcherrimo or-
dine, & decentiſſime, uniuerſam iſtam
mundi machinam gubernat, ita creditu

*Iudicia do-
mimi in fu-
turo ſeculo
rectè co-
gnoscen-
tur.*

nobis facile erit, & cum hominibus illum æquissime agere. Cum ergo ipse in suis de se literis testatur, se indurare, & obcæcare, hoc est, in exitialem tentationem inducere quosdam, id tam uerum, quàm iustum esse, & credamus & prædicemus.

Fructus huius erit, quod pñ, quibus solis scripturæ datae sunt in salutem, & debent prædicari, bonitatem Dei erga se tanto magis admirabuntur, & amplectentur feruentius, quod ab illo perpendent se ex innumeris adeo mortalibus, cum paucissimis delectos, atque in eorum numerum adscitos, quos ad bonum emollire, & ad cognoscendum suam uoluntatem illustrare dignatur: cogitare, si Deus indurat nemo poterit emollire, si rursus emollit, nihil poterit indurare, nihil ergo erit in me firmiter, nihil igitur agam: si peccauero, Dei indurantis culpa erit, cum ipsi libuerit emolliet me &c. hæc utique cogitatio non erit hominum Deum timentium, quibus solis scripturæ loquuntur. Fides nanque in Deum, quæ illum iustissimum & optimum agnoscit, istiusmodi cogitationes non sinit obrepere: uerum cum audit Pharaonem induratum, alios in sensum reprobum datos, magis expauescit: sic tamen ut mox in mirificam quandam gratulationem exarscat,

descat, reputans immensam Dei erga se bonitatem, qui se emollire non indurare, illustrare, non obcæcare sit dignatus. Repröbi autem, non in hoc solo Dei uerbo offenduntur, sed ambulanti- bus in tenebris offendiculo sunt uniuersa.

Deinde iuxta agnoscendum & prædicandum est, peccatum esse, iustaque Dei ultione puniri, quicquid uerbo eius aduersum uel cogitauerimus, uel concupiuerimus, ne dum uerbo uel facto designauerimus, quæ libet à nobis nihil nisi peccare possumus, & in tentationem Dominus ipse nos inducit, errareque facit à uis suis. Id enim non tantum lex comprehensa literis, sed etiam quæ insculpta est in cordibus nostris, euincit. Ab optimo nanque conditore conditi, boni esse, atque ad ipsius nos comparare uoluntatem iure debemus: quod si negligimus, peccatum certe est, & ab optimo opifice in suo opificio non ferendum. Si ergo rationem huius, quod Deus indurat, & in sensum reprobum tradit, & quod ex hoc reprobo sensu delinquimus nihilominus ulciscitur, inire nequimus, exclaimemus cum Paulo: ò profunditatem diuitiarum, & sapientiæ & cognitionis Dei, quam inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles uisus eius, Rom. ii. *Nostre autem peccata.*

ratur à nobis qui fiat, cum Deum scriptura
 testetur operari omnia in omnibus, quod
 tamen opera nostra omnia prauitatem ha-
 beant coniunctam, si modo non sint tota,
 nihil nisi prauitas. Myſteria hæc ſunt, in hoc
 ſeculo nequaquã reuelanda: ſi Deum & nos
 ipſos cognoscimus, Deo in omnibus glo-
 riam, nobis uero confuſionẽ adſcribemus,
 cuncta in nobis, quatenus Dei ſunt, iuſta &
 ſancta, quatenus uerò noſtra ſunt, peccata eſ-
 ſe & iniquitatem, tum agnoſcemus, tum con-
 fitebimur.

pro
 Quomodo
 intelligen-
 dum, nolo
 mortem
 impij.

Postremo illa: Nolo mortem impij, aut
 morientis, ſed magis ut conuertatur & ui-
 uat, Ichezekel decimo octauo. Deus uult cun-
 ctos homines ſaluos fieri, & ad agnitionem
 ueritatis uenire. prima Timoth. ſecundo.
 & ſimilia, his quæ de induratione memo-
 rauimus, haudquaquam pugnant. Indu-
 bitata ueritas eſt. Deum reieciſſe quos-
 dam, & illos indurare, atque excæcare,
 ut uafa iræ apparatus in interitum, id quod
 abunde etiam quotidie reipſa teſtatur:
 quare quod dicit ſe nolle mortem impij &
 morientis, ſed malle ut reuertatur & uiuat,
 de ijs ſolis intelligendum eſt, quos in hoc,
 ut conuertantur & uiuant, delegit, qui-
 bus, ſcilicet, Propheta potiſſimum loque-
 batur. Pharaoni enim dixit: In hoc ipſum
 excitauit te, ut oſtendam in te potentiã meã,
 & ut

& ut annuncietur nomen meum in tota terra, 2. Moscheh. 9. & Rom. 9. Hunc indurauerat, sicut solet reiectitios quoslibet, ut minime conuerteretur & uiueret, sed obstinatus potius pergeret in impietate sua, & periret; ut in eo ita potentiam suam magnificaret in omni terra. Ad hunc modum & illud intelligendum, quod Paulus ait, uelle Deum cunctos homines saluos fieri, atque ad agnitionem ueritatis uenire. Vtiq; ex omnibus hominum generibus & statibus suos delegit, quos ad ueritatis cognitionem perduceret: quos cum certo nos scire nequeamus, debemus promiscue orare pro omnibus, id quod Paulus hoc loco agit, hortatus ut deprecationes fierent pro omnibus hominibus, pro regibus et omnibus in eminencia constitutis, &c. Quod ergo cunctos ait, perinde est ac si dixisset, ex cunctis aliquot: siue nullum est hominum genus, in quo non suos quoque habeat. Non raro enim (omnes) in scriptura, pro plurimis, uel (quibuslibet) accipitur.

Vult cunctos saluos fieri.

proel

ri.

12
C. D. M. C.
C. D.

omnes
abstrahit

De tentationibus itaque, in quas suos Deus inducit, sic sentit Christianus. Inducit in tentationem Dominus suos, dum aduersis fidem ipsorum explorat & illustrat: in hanc induci nos haudquaquam deprecabimur, sed potius cum tentatione huiusmodi probamur, constantiam tentati & solidam fidem

Tentatio non deprecanda. j

orabimus. Inducit etiam nonnunquam in
 tentationem, dum Satanæ nos aliquatenus
 permittit, ut ad peccandum detorqueat, in
 qualem tentationem Dauidem, Petrum, &
 alios pleroscq; electos atque charos suos in-
 duxit: de quali illud Pauli intelligitur: Con-
 siderans temetipsum, ne & tu tenteris. Gal.
 6. Et rursus illud: Ut cognoscerem fidem ue-
 stram, ne quo pacto tentasset uos ille qui tē-
 rat, & inanis factus esset labor noster. 1.
 Thes. 3. Item illud Corinth. 7. Rursus in u-
 num conueniatis ne teneat uos Satanæ, pro-
 pter intemperantiam uestram. Et qui uolūt
 ditescere, incidunt in tentationem & laqueū.
 Quanquam autem & in hanc peccati tenta-
 tionem suos Dominus non inducat, nisi in
 commodū ipsorū, ut lapsi, suam infirmitatē
 postea melius animaduertant, uiuantq; &
 modestiores, & sollicitiores, attamen depre-
 canda est: siquidē Christus Apostolos suos
 deprecari eam in monte oliuarum horta-
 batur, licet sciret patrem eos in illam indu-
 cturum, atq; id in salutem ipsorum tandem
 attemperaturum. Nostrum enim est, nun-
 quam non deprecari, Dei nostri offensam,
 ut sane pio animo, Deumq; super omnia a-
 manti, nihil potest accidere grauius, quan-
 tumlibet Deus immensa sua bonitate, etiam
 quamlibet offensam in suam gloriam & bo-
 num cedere nobis efficiat.

Inducit

*Tentatio
deprecanda.*

Inducit postremo in tentationem Domi Tentatio
 nus quosdā, eamq̄ perpetuam, quos Satanꝝ *credētibus*
 prorsus captiuos tradit, in impietate obsti- *non timen-*
 natos: sed qui hœdi, non oues, uasa iræ, non *da.*
 uasa gratiæ, hostes Dei, non filij sunt. In hanc
 nunq̄ inducendos nos à Deo, nempe patre
 nostro, qui nos citra poenitudinem, numcro
 filiorū suorū adscripsit, debemus certo con-
 fidere: nisi non certa fide illum patrem ap-
 pellamus. Neq̄ enim illum uere patrem no-
 strum credimus esse, si non & in æternum
 nobis ira perseueraturum cōfidimus, quod
 est esse patrem cœlestem: qui eos demum
 filios agnoscit, quos in hanc fortem ante ia-
 cta mundi fundamēta, priusquam quicquā
 boni aut mali fecissent, delegit quos filio
 suo saluandos donauit. Cum itaq̄ è manu
 Domini rapere nemo queat. Ioan. 10. & ipse
 uenientes ad se nequaquam proijciat. Ioan.
 6. necesse est: ut qui semel Christi fuerint, nun-
 quam ab ipso alienētur. Cum igitur sit in fi-
 de orantis, ut se uerū Dei filium confidat, &
 Deū sibi in æternum patrē fore credat, abes-
 se oportet metū tentationis huius exitialis,
 in quam Deus nequaquam inducit, nisi reie-
 ctitios, in quibus potentiam suam, non mi-
 sericordiam statuit declarare.

Ab ea autē, qua quotidie etiam sancti ad
 peccandū & indulgentissimū patrem offen-
 dendū, rapiuntur, recte nobis metuimus, in
 hoc

hoc mundo agentes: coꝛp̄ & uigilijs & ieiunij eā deprecari iubemur, postq̄ caro nostra non infirma tantum ad bonum, sed etiam pertinax incitatrix est ad malum. Diabolus quoque in morē rugientis leonis circumit, quærens continuo quem deuoret. Contra hanc itaq; est hæc sexta petitio huius orationis. Et ne nos inducas in tētationem, id est, ne permittas satang, ut ad offendendū te nos seducat, solius Dei est nos à peccato seruare.

Denique ne præteream illud Iacobi: Ne quis cum tentatur, dicat se à Deo tentari. Nam Deus ut tentari non potest, ita nec ipse quenquam tentat, imò unusquisq; tentatur, dum à propria concupiscentia abstrahitur & inescatur. Hanc sententiā sic puto intelligendā: Ne quis ita tētationis authorē Deū faciat, ut suam in ipsum culpam transferat, ceu Deo & nō ipsi peccanti, debeat peccatū imputari, quod impij facere solēt. Cæterum ex hoc loco, & illo 2. Schmu. 24. de Dauide incitato diuinitus, ut populum numeraret, tum Iescha 6. ac innumeris alijs satis patet, scripturam non uereri Deum facere authorē tētationis, qui electos etiam in tētationem subinde inducat, & eam qua certe labuntur & peccant. Quanquā peccatū ipsis perpetrantibus, & nequaquam Deo in tētationem inducenti debeat adscribi. Iustic & sancte Deus egit, cum Dauidem in tēta-

tionem

tionem eam induxit, ut populum præciperet numerari: David autem id præcipiendo grauissimè nihilominus peccauit, & dedit pœnas iustissime. Vetus, nec minus uerum dictum est, opus in peccato, Dei, & bonum esse, rectæ autem rationis defectum, nobis esse tanquam malū. His scriptura addit, etiā hunc defectū sic à Deo ordinari, ut inde boni aliquid eueniat, ut ne ex eo quidē, quod in hunc defectū rectæ rationis inducit, Deo peccati aliquid adscribi queat.

MARTINVS BVCE-

RVS IN ENARRATIONE CAP.

primi, Epist. ad Romanos, ex eodē exemplari.

Quod uerò ait *παρὶ δυνάμει*, quod tertio hic Tradidit repetit, exponitur fere, permisit, passus est, non exponit, non auocauit, sed aliud significat *παρὶ δυνάμει*. Po- nendū per- tuisset Paulus, si hoc uoluisset, dicere, *ἀναρῶ*, permisit. *ἀφ' ἑαυτοῦ*, uel aliquid huiusmodi. Deinde reli- quæ scripturæ, quas libenter imitatur, non uerentur dicere Deum, quorum uult, corda indurare. Exod. 7. & 9. Cor hominum cras- sum pingueq; facere, aures grauare, oculos obturare. Iesa. 6. Et in oratione, quam Do- minus ipse nos docuit, dicimus: Ne indu- cas nos in tentationem, nō, ne finas nos in- duci. Fateor, eos, qui istud, tradidit, per pas- sus est, permisit, exponūt, huc moueri, quod uolunt

uolunt cauere, ne quis peccata sua adscribat
 Deo, an autem hoc ista interpretatione as-
 sequantur, ipsi uiderint. Hoc satis omnes ex
 Deo pecca- perimur, eo unumquemq; peccati conuin-
 tum attri- ci, & ne Deo illud impuret, omnem cuius
 buere non ci, & ne Deo illud impuret, omnem cuius
 possimus. causam adimi, quod nemo omnino peccet,
 contra quem non sua ipsius testetur consci-
 entia, quicquid uerbis nonnunquam con-
 tra Deū impij loquantur. Certe qui hoc pos-
 sit conscientia testimoniū excutere, & uelit
 ratione sua hanc questionem, si sibi merito,
 & non Deo quæ peccat, imputari debeant,
 agitare, is facile dicet. Etiam si intelligam cū
 scripturæ de Deo memorant, quod indurat,
 in sensum reprobū tradit, Deū tantum hoc
 permittere, suū spiritū subducere, quo solo
 cor ad uerbū suū emollitur & recta mens cō-
 stituitur, adhuc tamen omne peccatū præci-
 pue à Deo est. Nouit siquidem ita depraua-
 tam naturā meam, ut nihil aliud quam uer-
 bum ipsius cōtemnere, & pessima quæq; eli-
 gere queam, si ipse mihi nō donet spiritum
 suum, & eo regnat, sic ipse in utero matris
 me finxit, talem in lucē edidit, si ergo nō lar-
 gitur spiritum suū bonū, unam causam, qua
 peccatum meū cauere possit, quomodo in-
 telligam, illū non uelle peccatū meū, esse q;
 eius authorem? Si quis uideat cæcum im-
 pingentem, nec posse non cadere, si ei suam
 manum non porrigat, eumq; regat, nolit au-
 tem

etiam ille manum suam cæco præbere, & patiatur eum cadere, obsecro quis non dicat, eum, casum cæci huius uoluisse, eiusq; fuisse causam: Iam Deus hoc amplius mei peccati causa est, quam ille qui negat cæco ducatum causa est, ut cadat cæcus, quod Deus in utero matris meæ, me cum hac peruersitate ingenij mei, atque peccandi necessitate condidit atque formauit.

Hic quisquam respondebit: Primum parentem non fuisse cæcum, facultatem habuisse recte faciendi, qua uti cum ultro noluerit, multatus sit ea facultate cum omnibus posteris suis. Atqui ratio nullo negotio reget: Quid ad nos, quod deliquit primus homo: portet quisq; suum onus. Fateor rerum humanarum conditio licet habet, ut iustum interdum uideatur, etiam filios malorum parentum, adhuc innoxios, punire. nam & Deus iniquitatem patrum in filiis, ultionibus huius seculi punit, sed ea poena presentis uita finitur, nec adimitur per eam, nisi sine quo felices esse queant, dum autem Deus nobis suum non impartit spiritum, actum de nobis est in eternum. Et quantum ad hanc poenam atinet, scriptura testatur, unicuique rependi secundum sua facta. Deinde quantum uis facultatis ad bonum Adam pro nobis habuit, certum tam est, si perstitisset in iussu Domini, id fuisset gratuitum donum Domini, quod cum Domi-

nus

nus nō dedit, nusquā id parari potuit. Ergo
 & primum hominē cum prolabi Deus pas-
 sus sit, quem solus potuit stantem conserua-
 re, & quo non conseruante ille non potuit nō
 labi, uidetur uoluisse lapsum, lapsusq; huius
 causa esse. Quid enim in ulla creatura boni
 sit, quod non sit opus Dei, qui finxit ex ni-
 hilo omnia, & est solus bonus: Nec enim
 Deus sic res condidit, ut per se subsistant &
 agant, sed ipse portat omnia & agit, in i-
 pso utuimus, mouemur, sumus. Ita scribit
 D. Augustinus de primo homine in Enchiri-
 dio suo cap. 106. Et si peccatum in solo liber-
 ro erat arbitrio constitutum, non tamen iu-
 stitiæ retinendæ sufficiebat liberum arbitri-
 um, nisi participatione immutabilis boni,
 diuinum adiutorium præberetur.

Proinde præstiterit in hac quæstione ra-
 tioni prorsus ualedicere, & uerbis Domini
 simpliciter inhærere, quæ cum hæc duo si-
 mul testentur, si quid peccamus, culpam no-
 stram esse, non Dei, qui perhibet testimoniū
 & nostra ipsorum conscientia, tum adeo o-
 mne bonum à Deo uenire, ut quod ille non
 dederit, impossibile sit, à quoquam uel cogi-
 tari, ne dum fieri, quod & ipsum facile mens
 nostra ex illa impressa omnibus Dei cogni-
 tione, uerum esse percipit. Vtrumq; pariter,
 ac simpliciter fateamur, nihil scilicet posse
 à nobis, uel boni fieri, uel mali uitari, sine a-
 ctu spiri-

etu spiritus sancti, & nihilominus tamen
 quicquid uel boni neglexerimus, uel mali
 fecerimus, culpam nostram esse, non Dei,
 qui cum ipsum bonum sit, bene omnia fa-
 cit. Præterea cum agat in nobis omnia De-
 us, non uereamur id de eo prædicare, quod
 ipse de se testatur in scripturis suis, nec, cum
 ille ait se cor indurare, obfirmare, in tētio-
 nem inducere, dicamus, non emollit, nō red-
 dit sequax, à tentatione non seruat. Non est
 honesta ista patrisfamilias, aut principis ex-
 cusatio, non iussit, non impulit suos ut pec-
 carēt, permisit tantum, destituit eos suo con-
 filio, quo destituti non potuerunt non pecca-
 re. Si consentiens atq; faciens eodē loco ha-
 bentur, quid putamus permittere mitius es-
 se, quam facere? Deinde qui habet in manu
 sua omnia, cur permittat, quod non probat,
 aut quod permittendum est, cur id non ipse
 instituat, & autorē eius se profiteatur: Quid
 ut caliganti etiam ad manifestissima nature
 rationi nostræ approbemus aēiones Dei,
 huc confugimus, ex quo consequitur, Deū
 non esse Deum, hoc est, rerum omnium pri-
 mam & totam causam, ita ut ipse se præai-
 cat: Si in permissione peccatorum id excusa-
 mus, quod sic ferat iustū iudiciū Dei, ut ho-
 mo sibi relinquatur, quare non idem excusa-
 mus, dum ipse de se confitetur, quod indu-
 rat, excæcat, tradit in sensum reprobū, &

agnoscimus fictori licere figmentis suis uti pro suo arbitrio. Scripturę nobis Deum augustius prædicant, ut qui nihil non faciat, & faciat omnia certo consilio, his fidem habeamus. In potestate sua habet omnia, nihil sine eius actu se mouet, quorū ergo libet miseretur, & sancta mente donatos agit ad salutem, quos uult indurat, ne audiant, dedit menti reprobę, ut ita mereantur perdi, nec tamen eo quicquam iniqui facit, ipsi nihil peccatum est, in suum finem, suo ordine feruntur ei omnia. Nunquam igitur ex hoc colligi potest, culpā dum nos peccamus, ipsi posse adscribi. nam nostram hanc esse, ipsa nobis attestatur nostra conscientia. Videntur quidem inter se ista pugnare, iure nobis peccatum imputari, & Deum tamen nos indurare, ut aliud nequeamus quam peccare, ac pugnant minime. Deus utrumq; confirmat, qui nihil pugnant loquitur, & cōscientia nostra uelit nolit, idem agnoscit. Ne igitur hic ex nostrę mētis angustia philosophemur, meminerimus illud: Tu quis es o homo, ut respondeas Deo?

PATRES. Origenes, Chrylostomus, Ambrosius, tradidit, hic idem pollere uolunt, atq; permittitur, passus est, defecit, eo autem nihil aliud docere uoluerunt, quā non esse ex his uerbis intelligendum, homines a Deo ad malum cogi inuitos. D. Augustinus lib. 5. cōtra Iulian.

Iulianum, cap. 2. & de Gratia & lib. arb. cap. 21. multis de eo disserit, quomodo Deus peccata peccatis ulciscitur, ac sic tradit concupiscentiis malis, ut illis homines uincantur, capiantur, trahantur, possideantur. Contra Iulianum non contendit, an hæc traditio fiat deserendo, siue alio quocunq; uel explicabili, uel inexplicabili modo, magis tamen in hanc partē inclinatur, ut intelligat Deum mirro & ineffabili modo, iudicia sua ut in corporibus, ita & in cordibus hominum operari. At in lib. de Gratia & lib. arb. hæc scripsit, postquam adduxisset præsentem locum Pauli, & similia: His inquit & talibus testimonijs diuinorū eloquiorū, quæ omnia commemorare nimis longum est, satis, quantum existimo, manifestatur, operari Deum in cordibus hominum, ad inclinandas eorum uoluntates quocunq; uoluerit, siue ad bona, pro sua misericordia, siue ad mala, pro meritis eorum, iudicio utique suo, aliquando aperto, aliquando occulto, semper autem iusto. Fixum enim debet esse & immobile in corde uestro, quia non est iniquitas apud Deum. Ex quibus satis apparet, sensisse sanctum hunc uirum, Deum cum seducit, indurat, tradit in sensum reprobum, immittit efficacem errorem, id facere, non tantum deserendo, sed etiam animos hominum, ut errori concedant, &

à concupiscentiis uincantur, inclinando, iudicio suo, ut inquit, nunc aperto, nunc occulto, semper tamen iusto. Alia siquidem est ratio Dei erga nos, alia nostra erga proximos. Nos si quem decipimus, in malas cupiditates pellicimus, semper peccamus, at Deus iustus, peccatis huiusmodi peccata iuste punit. Idcirco inscrutabilia iudicia eius, & abyssus multa prædicantur. Porro quia in nobis certe peccatum est, si quem peccare tantum permittimus, cum possumus prohibere, & is qui id peccat, quod uitare non potuit, apud nos semper extra culpam esse putatur, horret animus Deo tribuere, quod simpliciter prauis cupiditatibus dedit, & fateri homines ab eo his sic præcipari, ut eis non queant non seruire, nimirum quia id in se non posset non damnare. Atqui cogitandum hic est, iusticiam Dei esse infinitam, nec posse ex nostra prauitate æstimari. Deinde nisi utrumque hoc demus, Deum omnium corda pro suo arbitratu inclinare quo libet, & hominem ex se nihil prorsus boni posse, eo quod nunquam non se qui peruersa desideria, cum eis addicatur diuinitus, nos negaturos Deum, Deum esse. nam ut diximus, nisi fateamur cum omnia in omnibus efficere, Deum esse negamus. Ita cum uolunt quidam Deo apud rationis suæ tribunal patrocinari, homini tribuentes ex se aliquid posse, fugiunt fumum, & præcipitant se

in ignem, ut enim suæ existimationi Dei iusticiam hoc pacto approbent, id de Deo affirmant, ex quo sequitur, eum non esse Deū. Quam multa alia sunt, in infimis quoque creaturis, in quibus rationē iudiciorū Dei inire haudquaquam possumus. Quis causam dabit, cur Deus oves lupis, & nō potius lupos ouibus uorandos condiderit: In quem usum finxit pulices & pediculos, & innumera alia? Et quā raro res, cum hominū, tū reliqui orbis Deus sic administrat, ut nō optemus pleæ mutata: Si ergo fere in omnibus rebus, paucissimarū enim causas plane nouimus, fatendū est, Deū optima ratione omnia facere, etiam si hanc rationem nos adeo ignoremus, ut plane sentiamus plurimas multo aliter debere institui, fateamur id etiam in administratione hominis, idque hoc amplius, quo homo est admirandum magis, ac sublimius Dei opificiū. Porro quia maiores Gen Patres reli-
tū Patres, qui ista, indurare, seducere, trade- qui cū Au-
re in mentē reprobam, mollius interpretati gustino re-
sunt, hoc solum efficere uoluerūt, ut dictū, ne ipsa conuen-
homines dicerēt se ad mala diuinitus impel- niunt,
li, & Deo, non sibi culpā adscriberēt, re ipsa
cū D. Augustino cōgruunt. Nam & hic, istā,
de qua hic Apostolus, traditionē in sensum re-
probū, quam scriptura alibi indurationem,
excæcationem, seductionem, & huiusmodi
uocat, sic accipit, ut nihilominus adserat ho-

mines scientes & uolentes, quæ mala sunt, sequi, nec ullam eis fieri uim, cogitue, hoc est, contra uoluntatem impelli. Deinde cum docet, unumquemq; sua ipsius conscientia, de mala uoluntate conuinci, satis auertit hoc, ne quis putet sua peccata in Deum posse transferri.

MARTINVS BVCE

RVS IN LIBRO, CUI TITVLVS est, De uera ecclesiarum in doctrina, ceremonijs, & disciplina, reconciliatione, & compositione. Imp. Argentinae per Vuendelinum Ribelium, Anno M. D. XLIII.

De articulo tertio, qui est de causa peccati.

Nechic quicquam nostra unquam à Catholico consensu doctrina uariauit: tamen si id nobis plæricq; falso impegerint, & hodie impingant: propterea Nemo ullum uel quod cum scriptura & orthodoxis prædicamus, neminem hominũ, conatum bonum tribus habere potest, ullum uel conatum bonum habere posse, quod non accepit gratis à Deo. se, quem non accepit liberali & gratuito dono Dei. qui quidem ut miseretur quorum uult, ita etiam indurat, & in sensum

sum reprobum tradit quos uult, sed iusto tamen id semper iudicio, & omni ra Deus, dum inductione peccati hærente in hīs, qui legem rat, & tradit in eius uel transgrediuntur ipsi, uel à transgressoribus cū tabe transgressionis nati, nec per Christum renati sunt. Offenditur quidem mens carnis nostræ, & rationem iusticiæ in hisce Dei iudicijs non agnoscit, dum audit, neminem quicquã legis diuine, uel bonæ cogitationis aut consilij habere posse, ne dum dicti aut facti, nisi id à Deo acceperit; quosdam præterea à Deo indurari & excæcari, & in mentē reprobam tradi, ne audiant uocem Domini, neue conuersi à uia sua praua sanentur à Domino; & damnari tamen quicunq; non audita uoce Domini, & conuersi ad Dominum, cogitant semper, dicant & faciant, quæ pia & sancta sunt. Occurrit enim semper illud. Quid igitur ego reprehendor, qui ex me nihil boni possum? Sicq; Deus me indurat, quis eius uoluntati resistat? Verum istiusmodi Cogitationes contra iusticiam Dei iudicia, iniustæ & irreligiøsæ carnis nostræ cogitationes sunt admittendæ, non ad ullam discussionem, & diiudicationem admittendæ sunt. Sed ut Ad iudicia Dei: postolus docet & fecit, reprimendæ sunt sed ab animo profectim, & ab animo propullandæ sunt, pulsari debent. idq; hisce iustis & pijs cogitationibus.

Nunquid est iniquitas apud Deū? Quis tu es, o homo, ut respondeas ex aduerso Deo? O altitudo immensæ sapientiæ, & scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt iudicia eius, &c.

Deus est supremus omnium iudex, ideoq; summa iustitia, quæ potest admittere iniqui. Tu uero figurè nihil iniqui potest admittere.

Hæc qui religiose secum reputet, præsumum, Deus supremus omnium est iudex, ideoq; summa iustitia: nihil igitur potest admittere iniqui. Tu uero figurè nihil iniqui potest admittere. igitur est te exposcere à Deo si ore tuo rationem, quid te fecerit, quid uel de te statuatur. Postremo, ea est sapientia & scientiæ Dei altitudo, adeo inscrutabilia iudicia eius, & imperuestigabiles uisus eius, ut ad ea cognoscenda mens humana per

Mens humana non potest rationem iudiciorum Dei inuenire.

tingere, & rationem eorum inuenire, & assequi nullo modo possit. Hæc inquam qui pie secum cogitarit, is sibi ipsi peccatum suum omne, & cunctam iniquitatem adscribet, & Deum nullius peccati, uel iniquitatis, sed omnis boni & recti causam, & authorē confitebitur, & prædicabit. Tibi (dicit cum Daniele) Do-

Domino iusticia, nobis autem ignominia & pudore, quia peccauimus in ipsum.

mine iusticia, nobis autem ignominia & pudore, propterea quod contra te scelerate egimus, nobis ignominia & probrum, quia peccauimus in te. Quæ enim Deus, ut D. Augustinus de gratia & libero arbitrio ex diuinis scripturis do-

cæ &c

Et & pie concludit, sicut in cæteris suis si-
 gmentis, quæcunque sunt in cælo & in ter-
 ra, ita & in cordibus hominum operatur ad
 inclinandas eorum uoluntates quocunque
 uoluerit, siue ad bonum, pro sua misericor-
 dia, siue ad mala, pro meritis eorum, ea om-
 nia operatur iudicio suo, aliquando quidẽ
 aperto, aliquãdo occulto, semper tamẽ iusto.
 Malitiam enim ipse non facit, sed aut trahi-
 tur hæc originaliter ab ipso Adam, uel cre-
 scit per propriam uoluntatem, suggestore,
 & incentore Satana. Cui uero ista loci hu-
 ius explicatio, & ad obiecta rationis nostræ
 responsio, minus placeat, huic cum D. Au-
 gustino dixerim, ut quærat doctiores, sed
 caueat ne inueniat præsumptores.

*Malitia uis
de traha-
tur.*

Nos uero quia nihil aliud in his adferi-
 mus, quam quod scripturæ diuinæ diserte uerè catho-
 tradunt, & has non aliter intelligimus, uel
 interpretamur, quam uere catholicus & or-
 thodoxus pater & doctor Ecclesiæ, Augu-
 stinus, nemo causam à nobis quidem habe-
 re potest, ullius nos erroris in his insimu-
 landi. Vtq; uerè id sentimus & prædicamus,
 quod articulus hic libri Imperatorij breui-
 ter quidem, sed pie & orthodoxe tradit: cui
 nemo piorum, & de his rebus recte iudican-
 tium, non subscripserit, ita merito & hic ar-
 ticulus inter uere conciliatos habendus est.

*Augustinus
licus, & or-
thodoxus
pater, &
doctor ec-
clesiæ.*

De quo ideo paulo explicatius loqui uo-

Calumniati, quod sint, qui nos ex his, quæ in sequen-
 tores Buce- tibus duobus articulis, de peccato origi-
 ri, et eorum nali, & iustificatione, iuxta scripturas
 qui cum i- Dei & sententiam S. Patrum, pie & necessa-
 pso sentie- rio confitemur & docemus, criminantur,
 bent. articulo præsentis non plane assentiri. Ea enim

dicunt à nobis in illis duobus articulis
 adferri, ex quibus necessario consequatur
 Deum esse authorem & causam peccati.
 Conducent itaque, quæ hoc loci attulimus,
 ad id, ut facilius agnoscatur, quam iniuste
 & nulla uera consecutione, istam nobis ca-
 lumniam aduersarij intendunt.

EX EODEM LIBRO,
ET TITVLO, VBI AGITVR DE
peccato originali.

Ista uerò cum legunt, qui in scripturis pa-
 rum exercitati sunt, & qui magis assueuerunt
 formis prædicandi Dei cum omnipotentia
 am, tum iustitiam, quas tradit philosophia
 humana, quam his, quas præscribit in suis
 literis sapientia diuina, non nihil perturban-
 tur, & putant indignum Dei bonitate, uides-
 ri eum creando homines, qui simul atque
 orti sunt, in ditione diaboli sint, homines
 non sibi, sed diabolo fingere.

Offendit quoque illud, quod uidere non
 possunt,

possunt, quomodo Deus nō debeat dici author mali, quod uel ipse immittit, uel cuius immittendi potestatem diabolo tradit.

Sed monendi hi sunt, primum, ut cogitent iudicia Dei, quanquam semper & sola iusta sint, tamen quomodo iusta sint, ab homine, in hac quidem uita, cognosci non posse, sunt enim abyssus multa, & hominibus prorsus inscrutabilia. Deinde, ut firment fidem suam in eo, Deum, qui omnes iudicaturus sit, hoc est, omnium iniquitatem ad iusticiæ æquitatem reducturus, nihil posse facere iniqui.

Postremo quod nec ipsi dicunt Deum, diabolo homines in uita hac conseruare, alere, & uiuificare, cum conseruat, alit, & uiuificat, eos, qui tamen nihil quam diaboli mancipia & semen sunt, nec ferè aliud quàm opera diaboli patris sui faciunt. Agnoscunt enim nobiscum, hos ipsos filios, mancipia & instrumenta diaboli, non minus quam filij, serui & organa gratiæ diuinæ, non solum alià Deo, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluuiam mittit super gratos & ingratos, sed etiam moueri, uiuere & esse in Deo. Hoc enim D. Paulus *Dicendum de omnibus hominibus testatus est, non bonis tantum. Si ergo non dedecet bonitatem Dei, quod alit, mouet, in uita sustinet, & uim suam ad omnes quamlibet conseruat, alere, &*

non est Deum Diabolum familiam alere, & ratas

Diabolo fi- raras actiones suppeditat, eis, qui, quod in
lios et man- ipsis est, tantum Satanæ uiuunt, & seruiunt;
cipia con- nec debet ob id dici, diabolo familiam alere,
dere. mouere, in uita seruare, & uirtutem impie &
 pernitiōse faciendi suppeditare, nec alienum
 est à bonitate Dei, quod fingit, in uitamque
 hanc profert, qui propter uiciatam origi-
 nem ilico sub potestate diaboli detinen-
 tur: nec dici potest, cum creando homines,
 quorum statim per se ortus in uitio, & sub
 ditione diaboli est, diabolo filios & manci-
 pia condere.

Quid spe- Spectat Deus tam fingendo, quam con-
stat Deus seruando, & uiuificando eos, qui diabolo,
fingendo, non ipsi uiuunt, gloriam suā, bonū uniuers-
conseruan- sæ creaturæ, quod multo est amplius, quā id
do, et uiui- nos perspicere ualeamus: non solum in ips-
ficando eos rebus, quæ ad homines pertinent, sed nec in
qui Diabo- minutissimis quidem insectis, & herbulis.
lo, et non Valde bona sunt cuncta Dei opera, nec
ipsi uiuunt. quicquam factum ab eo est, quod nō etiam
 creaturis Dei bono sit: at quibus in rebus
 huius bonitatis rationem homo compræ-
 hendere ualeat? Quæ, malum, igitur ista est
 hominum impia audacia, huius bonitatis
 immensitatem conari peruestigare in homi-
 ne, illo nunquam satis admirando Dei opi-
 ficio, in quo adhuc uehementer uariam Dei
 sapientiam ipsi etiam angeli discunt.

Quanquam qui considerarit, quantam
 sibi

fibi Deus hinc gloriam pararit, quantumque
 uniuersæ creaturæ bonum contulerit; quod
 filium suum hominem fecit propter homi-
 nes in Adam perditos sibi restituendos:
 quod huic tantam etiam Adæ sobolem re-
 fingendam tradidit: quod denique ex ipsis
 quoque organis iræ, apparatus ad interitum,
 tam admirabilem potentiaæ suæ gloriam ex-
 citat, sicque notas facit diuitias gloriae suæ
 in organa misericordiae: qui hæc inquam,
 religiose expenderit, is facile agnoscat, Deū *Deus sibi,*
 sibi, non diabolo fingere homines, ne ma- *non autem*
 los quidem, & cum diabolo & angelis eius *Diabolo*
 æternum condemnandos: nedum bonos, *fingit ho-*
 & cum filio suo in sempiternum glorifican- *mines.*
 dos.

Iam quod uidetur his infirmis, id quod
 nobis nusquam non impingit Pighius, Deū à
 nobis inscribi authorē peccati, qui dicamus
 à Deo, & infligi hanc pœnam hominibus,
 ut uitiata natura nascantur: & tradi Satanæ
 potestatem homines uitiandi: monendi &
 huius sunt, ut hoc ipsum, Deum authorem,
 uel non authorem maiorum, atque peccato-
 rum dici, recte intelligant. Cum enim Deus
 ipse de se per Prophetā prædicet, se non tantū
 fingere lucem, sed etiam creare tenebras: nō
 modo facere pacem, sed & creare malum: *Deus creat*
 item per alium Prophetam. Non esse ma- *omne ma-*
 lum in ciuitate, quod ipse non fecerit: non *lum.*
 est

*Quorum
malorum
Deus se au-
thorē pre-
dicet in scri-
ptura.*

est Deus negandus author esse quorū libet malorum. Quæ enim mala & peccata iustæ peccatorum pœnæ sunt, horum se ipse Deus authorem in omni scriptura prædicat. Concupiscentiæ enim malæ cordis, scædæ perturbations, sensus reprobis, in quæ Deus tradidit gentes, quæ se non ut cognouerunt, glorificauerant: & eo mercedem eis erroris sui rependit (mercedem enim inquit Paulus, quam oportuit, erroris sui in se ipsis recipientes) & pœnæ erant neglecti Dei, admittæq; libidinis: & peccata: istaque damnatio, ut D. Augustini uerbis utar, etiam reatus erat, quo gentes illæ grauius implicabantur. De quo iudiciorum Dei mysterio Augustinus cum aliàs, tum disputat libro contra Iulian. 5. cap. 3. præclare & copiose. Iam

*Vitium na-
turæ pro-
pter inobe-
dientiam
Adæ inna-
tum, non so-
lum pecca-
tum sed &
pœna peccati est.*

uitium naturæ, de quo agimus, quia propter inobedientiam Adæ innascitur, non solum peccatum, sed & pœna peccati est: quare quatenus pœna est, Deum eius dicere authorem, à ratione loquendi scripturæ, quæ utiq; de diuinis mysteriis, melius quã ulla potest hominum sapientia, loqui nouit, alienum non est. Inflictiō enim pœnæ, qualiscunq; illa sit, siquidem iusta sit, neminem magis, quam iustum Deum, iudicē omnium supremum decere potest.

*Impius &
blasphemus est, qui*

Huius itaque orationis, quæ Deum authorem mali dicit, is modo impius, & blasphemus sensus est, si eam quis sic intelligat,

gar,

gat, ut peccatorum culpam, homini dicit Deum ita
 bus adimat, et Deo tribuat. At si eam sic authorem esse
 intelligas, ut ea quicquid supplicij homi mali, ut pecca-
 nibus infligitur, id authore Deo infligi torum culpam
 prædicetur, tam non est hæc oratio bla- hominibus adi-
 sphema in Deum, dicere eum authorem mat, & Deo tri-
 mali, ut ea ipsa propriam Deo laudem buat.

tribuas. Sensus enim eius est, nihil mali, Quomodo sine
 quo peccata puniuntur, à quoquã, nisi à blasphemia, De-
 Deo immitti; solumque esse, qui percutit: ut dici possit an-
 sicut solus est, qui sanat: solū, qui homi- thor mali.
 nibus male facit, sicut qui bene. Vnde Nullum malum
 cū Dominus per Prophetā falsa numi- quo peccata pu-
 na nihil habere diuinitatis demonstrare in niūtur, à quoq̃.
 stituit, insultat illis dicendo. Benefacite et nisi à Deo im-
 malefacite, hoc est, quæ bono uel malo mittitur.
 sint imittite.

Sed quamlibet ea, quibus Deus iustū Quæ malo sunt
 supplicium de peccantibus sumit, malo peccantibus, bo-
 sint ips, qui à peccatis non resipiscunt, bo no sunt uniuers-
 no tamen sunt uniuersæ creaturæ: cui id se creature, &
 summum bonum est, seruite gloriæ con quomodo.
 ditoris, ea ratione, quã ipse conditor sin-
 gulis & uniuersis creaturis suis instituit.
 Sed hac de re lege, quæ D. Augustinus
 differit loco, quẽ modo indicaui cōtra lu-
 lianū, nam eo loco hoc ipsum, de quo a-
 gimus, defendit: Inobedientia
 mini dignissime retributam. Vbi con- carnis, inobedi-
 eludens hanc disputationem, inter cæte enti homini iu-
 ra hæc subiecit. Si prudenter hic saperes, stè retributa.
 profe-

perfecto esse iniquitatem uideres, qua pars inferior hominis repugnat superiori atque meliori: & tamen iuste iniquum, suæ carnis iniquitate, punitum: sicut est Achab Rex iniquus, maligni spiritus iniquitate punitus.

MARTINVS BVCE

RVS IN ENARRATIONE CAP. IX.
Epist. ad Rom. Ex eadem impress.

Quid igitur dicemus?

Obiectio: Scopus Apostolo in hac sectione est, sub-
nes carnis mouere obiectiones, quas caro facere solet
contra præ contra prædicationē electionis liberæ Dei.
dicacionem Cum enim Deus uniuersos homines con-
electionis li didit, eiusdemque naturæ fecit, uidetur carni
beræ Dei, parum æquum, communem fictorem tan-
submouen- to discrimine habere homines, ut alios ad
tur à Pau- uitam æternam deligat, alios reijciat ut pe-
lo. reant æternum. Indidit enim Deus nobis ad
Deus ini- eos qui ex nobis nascuntur, amorem singu-
quus uide- larem: Talem amorem competere Deo cū
tur, nō do- primis in omnia quæ creauit, recte colligi-
ans omni mus: at cum officia huius amoris pro no-
bus paria. stra imbecillitate metiri nobis permitti-
 mus, quasi uero immensitas beneuolentiæ
 & iustitiæ diuinæ erga fragmenta sua com-
 prehendi queat angusto adeo nostri ingenij
 modulo:

modulo; hinc ipsi nos in errorē inducimus,
 & extremę nos impietatis obligamus. Nam *Quid ma-*
 quid impium magis, quàm sic Deum redi- *gis impiū,*
 gere in ordinem, & creaturæ suæ subijcere, *quàm Deū*
 ut homo bulla, & euanidum somnium iu- *in ordinem*
 dicare sibi permittat, de iudicatis Dei? Ab *et creaturæ*
 hac itaq; impietate Apostolus hic reuocat, *sua subijce*
 idēq; ex duobus. Ex obiectu maiestatis di- *re? & iudi-*
 uinæ, & commonitione nostræ humilita- *cata ipsius*
 tis. *iudicare?*

Porro adfert obiectiones carnis duas,
 quarum altera ex alterius relectione arripit- *Obiectio*
 tur. Prior obiectio est huiusmodi. Deus fin- *carnis con-*
 xit ex nihilo omnes homines, dedit cunctis *tra electio-*
 eandem naturam: iniquum ergo sic ita inter *nem Dei iu-*
 illos discernere, ut alios amet, alios odio ha- *beram.*
 beat, etiam antequam geniti sint, & quic- *beram.*
 quam boni aut mali fecerint: huncq; amo-
 rem & hoc odium finat eō ualere, ut alijs do-
 net æternam uitam, alios detrudat in æter-
 nam mortem. Apostolus uero ut indicaret
 quàm impium sit tales admittere cogitatio-
 nes, crassissima & summe impudenti ratio-
 ne hanc obiectionē effert, usus mimesis, qua
 identidem Scriptura uti solet, quo plenius
 & indissimulantius nostram nobis impie-
 tatem ob oculos ponat. Nunquid est, scri-
 bit, iniquitas apud Deum? Ad hanc enim in-
 terrogationem quis nō iudicet respondens
 dū esse, id quod Apostolus respōdet. Absit.

Præmisit. Quid dicemus ergo? In quo præ se tulit more suo fiduciam ueritatis à se rite dispensatæ. Nam sensus est. Scio quid ad hæc, quibus liberam Dei electionem prædicaui, inferre caro nostra soleat, at quàm inique & falso, modo aperiam. Sed audiamus quid caro putet ex ijs, quæ de iusta Dei electione commemorauit, consequi. Quid ergo dicemus? Quid ad ea quæ modo testatus sum inferemus? Istuc? Nunquid est iniquitas apud Deum? Absit. Ex ijs quæ ego de Dei electione prædicaui, nihil tale consequitur. Verum de consequentia non laboro, nemini enim sacrorum mysteriorum studioso obscurum esse potest, ex ijs quæ ego de arcana Dei electione disseui, nihil minus consequi, quam tantam impietatem, ut ulla admittenda uideretur de iniquitate Dei inquisitio. Hoc potius monere uolo, quid religiosæ menti ad tam nefariam obiectionem, siue ea ipsi à propria carne, siue ab alijs obijciatur, respondendum sit. Id uero est, Absit, seuera & constanti reiectione opus hic est, nulla disputatione.

De iustitia Dei iudicandum ex eo, quod Propositio itaque prior est, quam Apostolus ad priorem obiectionem respondet: grauissime reiicienda est ista cogitatio: Num iniquitas sit apud Deum? Huius rationem

tionem hanc subiicit. Quicquid sibi Deus *ipse sibi iustum facit.*
 sumit, hoc esse ipsi iustum, agnoscere debemus. At ille sibi sumit misereri cuius uult, & indurare quem uult, facitque eo omnium quæ nobiscum agit unam totamque causam, suam uoluntatem. Hoc itaque iustum ipsi esse, fateri nos conuenit: & libere prædicare, ut quis salutem à Deo consequatur, id non esse uolentis aut currentis, hoc est, salutem expetentis, uel pro ea satagentis, sed miserentis Dei, qui & uoluntatem excitat salutem expetendi, & uiam aperit eam consequendi, & rotam ipse unus largitur.

At Deum sibi ipsum sumere misereri cuius libet, & indurare quemlibet, quæ minor est, probat duobus oraculis, Prius est de misericordia: Misereor cuius misereor, & misericordiam impendo, cui eam impendo, hoc est nullam aliam causam habeo meæ misericordiae cuiquam impendendæ, quam ipsam meam misericordiam, quia ita mihi uisum est, est mihi pro ratione uoluntas. Alterum oraculum est de induratione, cuius tamen causa adiicitur, glorificatio potentiae diuinæ. Istuc uero oraculum de Pharaone æditum est. Sed sicut ex oraculis quæ supra attulit æditis nominatim de electione & reiectione Isaac & Ismaël,

Ex Isaac et Jacob & Esau , quid de omnium electione
 Jacob ele- atque reiectione sentiendum sit , docuit: ita
 ctis, Ismae- in praesenti ostendit ex eo , quod de indura-
 le, & Esau tione Pharaonis dictum priuatim est , quid
 reprobatis, de omnium induratione iudicandum sit. In
 et Pharao- hoc enim ista nobis iudicia Dei in certis ho-
 ne indura- minibus descripta sunt , ut in illis uideamus
 to nouimus quid Deus statuatur de hominibus in uniuersum.
 quid senti- sum. In cunctis istis hypothefibus, thefes in
 endum fit sunt, ut supra dictum.

de omnium
 electione,
 reprobatio
 ne, & indu
 ratione.

Obferuandus autem in his & ordo est.
 Primum enim depellit à Deo cunctam sus-
 picionem iniquitatis ex eo quod ipse sibi
 hoc sumit , misereri cuius uelit , & nullam
 posse causam esse , ut cuiquam misericor-
 diam impendat , quam ipsam suam miseri-
 cordiam . Hoc cum per oraculum ostendisset ,
 intulit ex eo. Ergo non est uolentis &c.
 Et quia in hac illatione non tantum intulit
 omnia sita esse in beneuolentia Dei , sed etiam
 nihil in nostra uoluntate & conatu , quasi hoc
 probaturus , adduxit alterum oraculum , in
 quo Deus affirmat se Pharaonem excitasse ,
 ut in eo ostenderet potentiam suam , ac inde
 redderet celebrenomen suum . Et habet certe hoc in se oraculum rationem confirmantem illud . Non esse uolentis & currentis . Nam sumus Dei quantiframur sumus , quia fecit ille nos ex nihilo , & in ipso uiui

Quo Deus tionem confirmantem illud . Non esse uolentis & currentis . Nam sumus Dei quantiframur sumus , quia fecit ille nos ex nihilo , & in ipso uiui

uiuimus, mouemur, & sumus; quo ergo ipse *neceſſe eſt,*
 nos excitat, eò feramur *neceſſe eſt,* nec pote- *non aliò.*
 rimus nos aliò flectere noſtra uoluntate, no-
 ſtro uè conatu. Ergo nihil in nobis eſt, nihil
 eſt noſtræ uoluntatis, noſtri curſus, ſed ſunt
 omnia in uoluntate nutùque Dei. Hinc igitur
 iam commodum etiam de induratione
 inferit, ſed ruruſus præmiſſa Dei miſericor-
 dia. Proinde, inquit, miſeretur cuius uult mi-
 ſereri, & indurat, quem uult indurare, hoc
 eſt, nullam utriuſque rei cauſam habet ali-
 am, quam ſuam uoluntatem. Atqui ſi Deo
 ſunt omnia in ipſius uoluntate poſita, nihil
 poteſt facere iniqui, dum facit pro ſua uo-
 luntate. Si puero permittas, ut ſuo arbitrio
 edat uel non edat, utrum fecerit, iniuriæ po-
 ſtulari non poteſt. Atqui cuncta poſita eſſe
 in uoluntate Dei, ſuccurrit ſanctis ad quam-
 libet uel nudam appellationem Dei. Sic ſu-
 ſpicitur ſemper illis maietas Dei. Satis er- *Expauē-*
 go & abunde apud pios quoslibet obtinuit *ſcunt pij ad*
 Apoſtolus, ut ad omnem cogitationem, *cogitatio-*
 qua uideatur carni noſtræ ineſſe in iudicijs *nes, quibus*
 Dei aliqua iniquitas, ſumme expauēſcant & *uidetur car*
 exhorreant, eo, quod admonuit ex adductis *ni aliqua*
 oraculis, Deum ipſum teſtari, in his rebus, *iniquitas*
 ut in omnibus, ſe facere pro ſuo arbitrio. *ineſſe in iu*
 Ipſum enim Dei arbitrium, cum ſit ipſa iu- *dicijs Dei.*
 ſtitia, & lex iuſtitie uniuerſe, quæ uſpiam
 eſſe poteſt, omnis ſanctus libenter in eo ac-

quiescit, & quamcunque uberio-
rem de iustitia Dei ut nefariam & im-
piam à se profligat. Id uero est quo in his in-
bat Apostolus. Ad hunc ergo modum repu-
lit primam obiectionem.

*Altera caro-
nis obie-
ctio.*

Alteram obiectionem ex depulsi-
one prioris caro comminiscitur. Nam cum in
hac Apostolus diserte affirmavit, omnia
esse uolentis Dei, ipsumque indurare quem
uelit induratum, uidetur carni recta conse-
qui, cum indurati impie uiuunt, Deum ob
id illos nullo iure reprehendere. Nam quia
apud homines excusat impossibilitas, nec
est in crimine uel præteriti officij, qui non
potuit præstare officium, uel admissi pec-
cati, qui illud non potuit uitare, caro uolens
ad eundem modum iudicare de Deo, sic
colligit: uoluntati Dei nemo potest resiste-
re, quem ergo Deus uult induratum, hunc
possibile non est aliter quam perditè age-
re, adest igitur excusans necessitas, & accu-
sat tales Deus peruersæ uitæ iniuria. Hæc
altera obiectio est, quam caro arripit, ex
confutatione prioris.

*Obiectio-
nis reie-
ctio.*

Hanc obiectionem Apostolus simplici-
ter reijciendam docet, obiecta nobis nostra
humilitate & Dei maiestate. Quinimo in-
quit, o homo quis tu es, qui respondeas

ex aduerso Deo , hoc est , quasi iure disceptes cum Deo. In nomine hominis notat nostram humilitatem , in nomine Dei diuinam maiestatem. Hominis uocabulum admonet nos esse ex nobis inane & nihil Dei , Deum esse summum bonum & totam iusticiam, nos ergo disceptare cum Deo summa impietas est. Adhuc simile figuli & figmenti. Vt cunque fixerit figulus figmentum , non est quod figmentum à figulo rationem poscat , cur se ad eum modum fixerit. Ius enim illi est ex luto mixtioneque suo facere uasa qualia ipsi uisum fuerit, aliaque ad usus honestos , alia ad usus pudendos. In hoc itaque simili admonet Apostolus nos esse à Deo ex nihilo conditos & fictos , eoque sicut Deo potestas fuit fingendi nos pro ipsius arbitratu , ita non est quod nos cum deo disceptemus quales quales nos fecerit.

Sed uideri queat istuc non esse ad præmissam obiectionem responsum appositum. Obiectio inferebat ex eo quod uoluntati Dei indurantis nemo possit resistere , qui mali sunt necessario malos esse , eoque Deo non esse causam cur illos accuset. Simile autem istuc nihil aliud adfert quam cum nos Deus ex

Cur obiectionē hanc repellat, & ei non respondat.

nihilominus finxerit, nostrum non esse cum Deo qua si disceptare quid nos fecerit. Caro enim facile reget, Nolo queri quid me Deus finxerit, hoc quæror cum me finxerit malum, quod me accuset & damnet. At Paulus hic noluit ad obiectionem illam respondere, sed eam repellere, et docere modis omnibus abhorrendam esse pñs. Hoc itaque eo fecit primum, quod nos admonuit nostrę humilitatis & diuinę maiestatis in illo. Tu o homo quis es, qui disceptes cum Deo? Istuc ergo non esse fas homini contendere de sua conditione cum Deo, per simile illud figmenti & figuli uoluit plenius explicare & docere quam iniquum sit quicquam de consilio Dei de nobis inquirere, ut non solum non inquiramus, cur Deus alios indueret, alijs misericordiam suam impendat, sed nec istuc, cum Deus indueret quosdam, cur eos cum peruerse uiuunt, accuset & damnet. Figmentum utcunque fictum sit, quicquid de eo figulus instituerit, ut totum id in manu figuli est, nihil prorsus figmento exoptulare cum figulo licere potest. Sic nobis figmentis Dei simpliciter credendo amplectendum est, quicquid nobis dominus tam de se, quam de nobis effari dignatur: & id unum inquirendum ut probe cognoscamus quid nobis promiserit, & quid nos uelle instituire. Quo iure quæque faciat,

aut

aut ut consentiant inter se, quæ de nobis uel *Summa im-*
 alijs instituerit, id uero inquirere *Summa im-* pietas est in
 pietas sit oportet: Nam Deus cum sit, nihil *quirere*
 potest facere iniqui, & nos cum illius figmen *quo iure*
 ta sumus, boni cōsulere debemus, quicquid *Deus hoc*
 nos sinxerit, & quicquid de nobis statuerit, *uel illud fa-*

Quid ergo dicemus?) Quid putatis ex his que *ciat.*
 præmissi porro dicendū esse, aut inferri pos-
 se, forsan id quod sequitur.

Nunquid est iniquitas apud Deum?) Quia uel *Num Deus*
 delictet nondum natos, nec quicquam me- *iniquus*
 ritos sic discernit. Paribus enim paria deberi *est.*
 uidentur. Crasse pleneq; impietatem huius
 quæstionis exprimit, quo ostenderet, quam
 abhorrere ab ea oporteat pios: & nihil quā
 reñcere istiusmodi cogitationē debere. Quid
 enim religiosæ menti magis aduersum &
 execrabile, quam audire tribui ipsi iustitiæ
 iniquitatem? Vnde & indignantis respon-
 sionem subiecit. Absit.

Mosi enim dicit.) Hæc & quæ sequuntur uel *Origenis*
 que ad illud. Si uero Deus uolens, &c. *falsa inter-*
 genes tanquam obiecta aduersariorum ac- *pretatio.*
 cipit, non fidens tamen huic ordinationi hu-
 ius loci, enarrat ea etiam ut dicta Apostoli.
 Reliqui patres ut Pauli responsionem ea in-
 terpretantur. Si non esset interposita respon-
 sio ad præmissam interrogationē, & solitus
 esset Paulus aduersarijs tribuere citationem
 scripturarum, aliquam haberet ueri similitu-

dinem interpretatio Origenis.

D. Chryso- Sed, quod & D. Chrysoſtomus uidit, *Ae*
stomi fen- postolo institutum hic fuit, auocare ab istius
tentia. modi quaestionibus, & cuncta reijcere in uo-
 luntatem Dei, contra quam nemo nisi de-
 mens disputationem instituere sibi permise-
 rit. Existimauit enim D. Chrysoſtomus, D.
 Paulum hic uoluisse alijs obiectis quaestio-
 nibus Iudæis quaestionem illam & perturba-
 tionem de uocatione gentium & reiectio-
 ne ipsorum excludere. Quasi dixisset. Quid
 adeo dignum Deo iudicatis, quod nunc ad
 communionem salutis paucos uocat Iudæ-
 os, multos ex Gentibus, cum sciatis Deum
 olim adeo discreuisse inter natos ex eodem
 patre Abraham, Ismaele & Isaac: Imo etiam
 inter natos & ex eodem patre, & eadem ma-
 tre, eodemq; partu, idq; antequam quicquā
 boni uel mali fecissent. Sed & cum uestri ma-
 iores uniuersi idem scelus admisissent, ado-
 rato uirulo aureo, tamē in alios animaduer-
 tit, alijs admissum condonauit, dixitq; Mife-
 rebor cuius misereor, &c. At in his omni-
 bus uult D. Chrysoſtomus scopum esse
 Apostolo, docere, Deum solum nosse, qui
 misericordia sua digni sint, & bona mente
 futuri, nullum uero hominum id nosse, etiā
 si maxime uideatur id nosse. Existimat enim
 hic uir Dei, Deum in hisce oraculis ostendis-
 se, quod ipsi non sit necesse iudicium de ho-
 minibus

minibus differre, donec quales sunt ipsi de se factis suis prodiderint, sed mentem facta; eorum præuidere, ideo iudicium de eis proferre posse, antequam in hanc lucem editi sint.

Eiusdem sententiæ est & Origenes & D. Origenis, Ambrosius, Deum scilicet eos eligere in uitam & diligere antequam sint, quos præscit futuros bonos; contra uero reijcere & odisse, quos prænouit futuros malos. Inde definiti-
*Ambrosij, Chryso-
mi senten-
tia de causa
electionis.*
 niens D. Ambrosius præscientiam hic, ita scripsit. Præscientia est qua definitum habet, qualis uniuscuiusque futura uoluntas erit, qua mansurus est: per quam aut damnetur aut coronetur. Hinc idem præsentem locum enarrauit ad hunc modum. Ergo miserebor inquit eius, cui misertus ero, hoc est, eius miserebor, cuius præscius eram. quod misericordiam daturus essem sciens conuersurum illum, & permansurum apud me. Et misericordiam præstabo ei, cui misericordiam præstitero, id est, ei misericordiam dabo, quem præscij post errorem recto corde reuersurum ad me: Hoc uero est non dare illi cui dandum non est, neque non dare illi cui dandum est, ut eum uocet, quem sciat obaudire, illum autem non uocet quem sciat minime obaudire. Vocare est autem compungere ad recipiendam fidem. Hæc ille.

D. uero Augustinus hanc sententiam merito

Augustinus rito confutat, ex eo quod Paulus ubiq; istud
Ambrosij urgeat, nihil salutis nobis ex operibus, sed
sententiam omnia bona ex mera gratia uenire, neq; gra
merito con tia esse, si quicq; operibus debeatur. Lege ca.
futur. 7. lib. 2. contra duas Epistolas Pelagianorū.

Augustinus
Pelagianos
alloquitur.

Ibi proponit duos infantes ex meretrice na
 tos, & expositos, quorum alter colligatur &
 baptizetur, saluusq; ita factus mox moria
 tur: alter non baptizetur, & pereat, item scili
 cet mox mortuus, antequam proprijs sese
 peccatis contaminarit. Hic cum in altero in
 fante saluato Deus nec parentum, nec ullū
 proprium meritum potuerit preuidere, cum
 nullum futurum esset, conuincit Augustinus
 falsum esse, Deum in conferendo salutem e
 lectis, respicere futura in eis merita. Cum q;
 pertractauit præsentē locum, & quæ insunt
 sequenti sectioni, sic cōcludit. Propter quod
 profecto desipitis (alloquitur Pelagianos)
 qui dicente ueritate, non ex operibus, sed ex
 uocante dictum est, uos dicitis, ex futuris o
 peribus, quæ Deus illum facturum esse pre
 sciebat Iacob fuisse dilectum: atq; ita cōtradi
 citis Apostolo dicenti, nō ex operibus, Qua
 si non posset dicere, non ex præsentibus, sed
 ex futuris operibus: sed ait nō ex operibus,
 ut gratiam cōmendaret: si autem gratia iam
 non ex operibus, alioquin gratia iam non
 est gratia. Gratia utiq; ut per illam fiant bo
 na opera: ne si præcesserint bona opera, tan
 quam

quam operibus reddatur gratia, ac si gratia iam non sit gratia. Sed ut uobis auferretur omnis uestræ caliginis latebra, propterea geminos tales proposui, qui neq; parētum meritis iuarētur, & ambo infantie primordio unus baptizatus, alter sine baptismate morerentur, ne diceretis Deum, sicut de Iacob & Esau contra Apostolum dicitis, opera eorum futura præscisse. Quomodo enim præsciuit ea futura, quæ illis in infantia morituris, quia præscientia eius falli non potest, præsciuit potius nō futura? Hæc ille. Sed in quæstione de libero arbitrio, quam paulo post uolente domino subiiciam, ostendam consensum nihilominus in re ipsa esse inter hos sanctos patres. Nunc interpretabor locum, quem Apostolus adduxit.

Legimus in Exod. cap. 33. Mosen orasse Dominum, ut facie sua populum præcederet, & ipse eum in terram Canaan adduceret, exhibens se illis perpetua sua beneficentia Deum & seruatorem. Minatus enim erat Deus ob scelus adorati uituli, se populū penitus abiecturum. Vbi uero Mose Deum ueniam populo, & ut ducatum tutelamq; porro illi præstaret, exorasset, adiecit. Osten de obsecro gloriam tuam. Ad hanc precationem Dominus respondit. Faciam transire coram te omne bonum meum, atq; uocabo nomen Iehouah coram te, hoc est, coram

te explicabo uirtutem & gratiam meam, quæ in hoc nomine continetur, & beneuolentiam meam præstabo ei, cui fuero beneuolus, & misericordiam meam impendam cuius fuero misertus.

*Miserebor
cuius mise-
rebor.*

*Fauoris &
beneuolen-
tiæ Dei, nul-
la alia est
causa, quã
ipsius fa-
uor, & be-
neuolentia.*

Ista cum conferimus & cum præcedentibus & inter se, duo sese offerunt sensus eorū uerborum, quæ Apostolus ex his adduxit. Prior, ut ea ad populum referas hoc modo. Tibi ostendam omne bonum meum, & uirtutem meam, quam uobis exhibui nomine sancto meo, explicabo tibi: de populo autē tuo te quoque exaudiam, uerum ut propositum meum persistet secundum electionem: fauore enim dignabor quos mihi uisum fuerit eo dignari, & charitatem meam præstabo ijs, quos ego in id delegi. Gratuitum est & bonitatis ultroneę quicquid mortalibus, aut ullis creaturis benefacio: Alter sensus est, ut tanquã ad Mosen relata accipias hoc modo. Hæc quæ commemorauĩ tibi beneuolentiæ meæ indicia præstabo, nam fauorem meum præsto, cui præstare eum duxi, amorem meum declaro in quos mihi uisum est. Vtro autem sensu dictū hoc intelligamus, illud ex ipso Apostolo satis liquet, Dominū præsentī oraculo uoluisse dicere, fauoris beneuolentiæq; suæ nullam aliã causam esse, quam ipsum suū fauorem & beneuolentiã. Atque hoc intellectu ualet oraculum istuc
proq.

proprie & ad cōfirmandum quod hic pro-
bare Apostolus instituit, nulla ratione ad-
mittendam cogitationem, quæ Deum in-
mulet iniquitatis, & ad inferendum quod
subiicit, non esse neque uolentis, neque cur-
rentis, sed miserentis Dei. Etenim si beneuo-
lencia ac misericordia diuina in nos à se ipsa
tota pender, nec potest extra se ullam habe-
re causam, satis liquet, quocunq; ea feratur,
& cuiusque sese impertiat, nihil in eo posse
admittere iniquitatis, & nostrum esse illam
suppliciter implorare, & religiose gratoque
animo amplecti, non autem inquirere cur se
alij impertiat, alij non impertiat. Et rursus
cum omnia salutis nostræ ab hac una Dei
misericordia pendent, & illa à nulla creatu-
ra uspiam inclinari aut prouocari potest, sed
ipsa tota suæ & omnium beneficiorum ipsa
sibi omnis causa est, certe nihil nos uolen-
do aut currendo efficiemus, sed omnia pen-
dere necesse est, à gratuita illa & ultronea mi-
sericordia Dei.

Misericor-
dia Dei à
nulla creatu-
ra uspiam
inclinari,
aut prouo-
cari potest.

Porro scripturæ uerba sic habent, וְהוֹרֵי
אֶת אֲשֶׁר אֲהוּ וְהוֹרֵי אֶת אֲשֶׁר אֲהוּ
id est, fauebo cui fauebo, propensiore affe-
ctu complectar, quem propensiore affectu
complectar, nam וְהוֹרֵי significat sic com-
plecti, eo esse in aliquem affectu, ut mater fi-
lium uteri sui complectitur, & quo est in eū
affectu

Philippus
Melanch-
thon.

affectu. Hoc siquidem uerbum, à nomine
 דָּנָה quod utrum significat deductum est,
 prius דָּנָה à דָּנָה est, quod gratiam, dignatio-
 nem, fauorem significat, usurpatur in illa lo-
 cutione, si inueni gratiam in oculis tuis. De
 hac uoce supra dictum in illud. Per quem ac-
 cepimus gratiã & Apostolici muneris fun-
 ctionem, cap. 1. Philippus Melanchthon re-
 sponſionem D. Pauli ex isthoc oraculo talẽ
 facit. Iniquitas esset apud Deum paribus nõ
 paria tribuentẽ, si tribueret sua dona ex de-
 bito, aut promerito. at cum misericordiã
 sit quicquid largitur hominibus: non potest
 iniquitatis accusari, etiam si paribus non pa-
 ria tribuat. In priorem uero interpretatio-
 nem, ut putem Apostolum hic ex adducto
 oraculo non solum ostendere uoluisse, non
 esse debita premia, sed gratuita diuinã mise-
 ricordiaẽ dona, quã Deus hominibus largi-
 tur: uerum etiam huius misericordiã nullã
 extra ipsam caussam esse: hæc me ratio indu-
 xit, quod ratio humana audiens, & agno-
 scens omnia quã Deus nobis largitur mise-
 ricordiaẽ suã dona esse, nihilominus uidetur
 sibi habere quod obijciat. Nam cum pariter
 perdit omnes sunt, & pariter signẽta Dei,
 uidetur decere summam bonitatẽ, quã De-
 us est, ut etiam si nolit paribus beneficijs sin-
 gulos cumulare: non tamen alijs misericor-
 diam suã impendat tam largitẽ, ut æter-
 na eos

na eos uita donet; alios autem sic misericordia sua destituat, ut æternum perdat. Atqui Apostolus hoc loco omnino instituit rationi humano os obturare, & cunctam illi causificationem submouere. Id ergo cum plenissime præster, subducta ratione nostra in abyssum diuinæ maiestatis, cuius utique est omnia ex se & suo arbitratu facere, nulla prorsus extra ipsam re impulsam, apparet in hunc ipsum sensum oraculum adduxisse, quem ipsa quoque uerba admodum expriment. Quid enim ex isto Miserebor cuius miserebor, aliud accipias, quam misericordiam diuinam nullam extra ipsam causam esse: non decere Deum alijs misericordiam exhibere, quam ijs ipsis, quibus illam exhibet. Eadem enim quæ Dei misericordia dicitur, ipsius quoque iustitia est, quia eius natura est, quam nos non nisi ex ipsius operibus cognoscere possumus.

Proinde nec uolentis.) subaudi, est ut seruemur, & promissa Dei consequamur. Eclipsis hæc animi erat ardentis in hanc assertionem & confessionem cum iustitiæ diuinæ, tum nostræ inanitatis. Metaphora cursus pro conatu & ipsa actione uitæ nusquam non occurrat. Ad Gal. 1. Acto. 20. Philipp. 2. & 3. Timoth. 4. uocat cursum suum obitionem muneris Apostolici. Ne inquit in uatum currem aut cucurrissem, ut impleam cursum

Non decet
Deus alio-
rum misere-
ri, quam
eorum quo-
rum misere-
tur. quoniã
eadem que
dicitur Dei
misericor-
dia, est ipsi-
us iustitia.

meum, cursum meum consummaui. Hoc tamen loco uidetur Apostolus currentem posuisse pro conante, moliente & fatagente.

Cur Paulus non dixerit. Dicit enim Deus in scriptura.

Dicit enim scriptura Pharaoni.) Cur non Deus in scriptura? Adeo Deus agnosci uult cuncta dispensare pro suo arbitratu, sine ullo uel hominum uel rerum quarumlibet respectu, etiam indurando quos uult, ut in sacra scriptura diserte id ipse de se toti orbi & uniuersis seculis testatum esse uoluerit. Videtur siquidem istuc. Scriptura dicit, significare, non esse hoc mysterium paucis retegendum, sed laudem diuinæ maiestatis omnibus mortalibus prædicandam, adeo ut in diuinas literas uniuersis mortalibus publicandas referenda fuerit. Sed cum istuc oraculum cum causali nota sub iicitur, ei, quod modo præmissum est: Non est uolentis, &c. uidentur qua illud ratione probet. Oraculum inducit Deum testantem Pharaoni, se illum excitasse, ut demonstraret in eo, utique puniendo & exterminando, potentiam suam. Ex eo primum docemur, Deum condere & proferre, quoscunque uelit, ut nomen suum in illorum uultione clarum & celebre reddat. Quantum enim iuris illi fuit in Pharaonem tantum est ei in quoslibet, ex nihilo enim condidit uniuersos. Ex hac ergo ueritate sic colligitur id quod præmissum est. Non est uolentis &c. Nam si unusquisque eo ferretur,

retur, quo illum destinauerit applicueritq;
 Deus, nec quisquam alio sese conferre po-
 test: satis liquet omnem salutē nostrā haud-
 quaquam in hominis uoluntate & conatu
 esse posse, sed nititur sola misericordia Dei.
 Pharao certe huc destinatus ut in eius exter-
 minio Deus glorificaretur, sic eodem fereba-
 tur, ut nulla eum quantumuis stupenda por-
 tenta & prodigia, diuina m̄q; uirtutem aper-
 tissime conuincant, nulla ipsius quam cer-
 tissima diuinitatis agnitio & confessio emol-
 lire potuerit, ut dimitteret populum Dei ob-
 secundans uoci domini. Ex hoc itaq; iudi-
 cio Dei in Pharaone ad exemplum ædito,
 quod in omnes reprobos perinde ualet, ab il-
 lo de cernitur, non esse uolentis aut currentis,
 ut se homo ad salutem conuertat, sed solius
 miserentis Dei, ut si is non misereatur, sed in-
 duret, quorum alterum semper facit, homo
 nihil possit quam noxia uelle, & ad perniciē
 suam totis uiribus currere, uti Pharao fecit.
 Recte igitur ex oraculo præsentis infertur &
 id quod Apostolus subiecit, Deum misereri
 eius cuius uelit misereri, & indurare quem
 uelit indurare: omnia ab ipsius pendere uo-
 luntate, quæ cum ex factis apparet, nullam
 nobis eius causam esse inquirendam, quia
 ipsa sibi causa omnium est, & ipsa iustitia.

Porro oraculum quod Apostolus addu-
 cit, habetur Exodi 9. his uerbis. Et certe te

Quid pro-
prie fit
ἰσχυράν.

propter hoc exi, ut demonstrarem tibi uir-
tutem meam, quo prædicetur in omni terra
nomen meum. Quod Apostolus per ἰσχυ-
ράν reddidit, est Ebraice **יְצַוְתִי**, quod
uerbum redditum è uerbo significat, statui
te, Ebraei pro seruauit te accipiunt. Nam De-
us Pharaonem multis alijs pereuntibus q̄s
plagis, quibus Deus illius impietatem ulci-
scebatur, conseruauerat, hoc est, cadentibus
alijs illum crexerat & stare fecerat, donec om-
nibus illis grauissimis, quæ reliquæ erant ul-
tionibus ipsi uirtus diuina manifestaretur,
indeq̄ celebre redderetur nomen Domini
in uniuerso orbe. Hic sensus legitur & in
Græca editione, quæ uulgo habetur. Sic e-
nim ad uerbum in ea hic locus legitur, καὶ ὅτι
καὶ τέτις διτηρήσῃς ἑαυτὸν ἐν τῷ ὄντι, ἵνα ὀνομαζήσῃται ὁ σὸς τίς
ἰσχυρὸς μὲν, καὶ ὅπως διαγγίλλῃ τὸ ὄνομα μὲν ὅτι πάσης τῆς γῆς.
Id est, Et huius causa seruatus es uique nunc,
ut ostendam in te robur meum, & ut adnun-
cietur nomen meum in omni terra. Sed ista
interpretatio huius uocis **יְצַוְתִי** non
tam consona est phrasi scripturæ, quam disso-
na est ab eo, quod Apostolus hic ex oraculo
isto probare instituit. Transfertur quidem
in scripturis uerbum **יָצַע**, stare, ad consiste-
re & permanere. Illi peribunt, tu autem **יָצַעְתָּ**,
id est, stabis, permanebis, Psal. 102. Et, iusticia
eius **יָצַעְתָּ** perstat in seculum, Psal. 111. Ve-
rum pro facere superstitem uerbum istud non
inueni

inuenio. Porro pro existere, præsto esse, appa-
 rere, & inde **העמיד** pro sistere, exhibere,
 & præsentare usurpari identidem reperias.
 Quia ipse dicit, & iam factum est, mandat &
 iam existit, id est **היעמד** Psal. 33. Sic Mose
 subinde legitur stetit coram Domino, &
 Iehosua filius Nun stetit coram Mosche,
 pro præsto & ad manum fuisse, apparuisse
 ad ministerium. Ita cum Mosche Iehosua in
 augurare uellet in principem populi, & ad
 id eum sacerdoti & toti concioni exhiberet
 atq; sifteret, habet scriptura **היעמד** id
 est constituit & exhibuit eum coram Eleazar
 sacerdote & toto populo. Proprie itaq; uide-
 tur hic **העמיד** idem esse,
 quod in hoc te condidi, existere feci, protuli,
 hoc est, ut Apostolus reddidit, excitauit te, or-
 bi extulit & exemplum quoddam exhibuit.
 Et licet hoc sistere, atq; exhibere, præcipue
 pertineat ad id quod eum Dominus extu-
 lit, ut in eo exemplum æderet ultionis suæ,
 attamen cum Deus omnia destinato faciat,
 nihil temere, significauit eodẽ uerbo simul
 se Pharaonem in eam ipsam conditionem
 finxisse, & in lucẽ hanc produxisse. Vt enim
 Dominus testatur se sanctos uates suos in
 utero ad munus propheticum formasse, &
 priusquam in lucem prodissent, in id san-
 ctificasse & parasse: ita etiam reliquos omnes
 iam tum format & parat ad id, quo suam in

*Mali sunt
organa dei,
nec illis cor
pus nec ani
mam fingit
temere.*

cis gloriam illustrare statuit: facit enim sapi-
enter omnia. Etiam mali organa Dei sunt,
quibus nec corpus nec animam fingit teme-
re. Quicquid itaq; uirium, quicquid ingenij
illis indit: id omne ad eum finem accommo-
dat, ad quem illos condit. Quapropter con-
tinet in se istuc קִרְבָּנֵי עֵצָה hæc omnia, in hoc
te finxi, & in lucem produxi, in regem extu-
li, hac ipsa mente & potestate præditum. Te
orbi exhibui, per omnia ad id natū, factum
& instructum: ut in te æderem exempla hæc
per cuncta secula memoranda, eorū redderē
nomen meum celebre in omni terra.

*Sapientiā,
& iustitiā
tribuamus
Deo in illi-
us iudicijs,
quorum ra-
tionem non
nouimus.*

Nostrum utique est, Deo omnem sapien-
tiam atq; iustitiā quam simplicissime atque
ore plenissimo tribuere, in iudicijs illius qui
buslibet etiam eorū quorū rationē inire nō
possumus. Huc ergo ut Deus nos adducat,
proponit iudicia sua ijs uerbis, ex quibus ap-
pareant nostræ rationi durissima, agens in
eo heriliter, atque ut Dominum deceat, qui
uelit seruulorum suorum curiositatem in
factis suis retundere. Dum siquidem seruuli
uel alij minores heros intempestiue rationē
consiliorū suorum perquirunt, cum signifi-
catione sibi illa non satis probari, quos de-
bent reuereri. & simpliciter sequi, repellunt
fere illos Domini & maiores eorum, duris
us adhuc & absurdus secundum seruulorū
& minorū opinionem cōsilia sua proponen-
do: ut

do: ut si paterfamilias castigans seuerius filium suū, seruo interpellanti ac rogātī, num delectetur filij cruciatibus, respōdeat, etiam morte eius. Sumunt enim sibi huiusmodi eam apud suos prudentiæ atq; iustitiæ existimationem, ut indignum uideri uelint, illos de cōsilijs factisq; suis aliquid dubitare, tanquam parum certa illa sint, & iusta, quamlibet uideantur in speciem absurda & iniqua. Si iam homines sibi tantum tribui uolunt, quanto iustius requirit Deus ut sua iudicia semper suspiciamus & reuereamur, iudicemus nūquam. Iure itaq; suo & bono nostro proponit illa subinde ijs uerbis, quæ uidentur rationi nostræ alienissima, ut sunt, dimittere peruersis cupiditatibus, tradere in sensum reprobū, excæcare, indurare, decipere, uenisse in iudiciū, ut uidentes non uideant, abscondere mysterium salutis à sapientibus & prudentibus, & similia. Discamus itaque hinc agnoscere, quicquid Deus sibi sumit, id decere eum & esse iustissimum, nec citra confessam impietatem causam eius peruestigari à nobis posse. Istuc insequentibus apertius iam docet.

Dices ergo mihi *Quid adhuc reprehendit?* Du *Cur ratio*
 plici ex causa ratio humana ex præcedenti *humana*
 bus colligit, eos qui peccant indurati di- *colligat,*
 uinitus, non posse à Deo iure culpari. Pri- *peccantes*
 or quod faciant indurati ea, quæ ipse uult non posse
 E iij à Deo iure
 culpari.

eos facere, imo quod ipse in eis facit. Altera
 quod nō possint aliud quam perperam age-
 re, quos Deus indurauit. Vtraq; causa est
 in eo significata. Voluntati eius quis resistat?
 Voluntatem cum dicit, notat Deum ea uel-
 le, ad quæ homines indurat; cum addit, quis
 resistat, indicat necessitatem faciendi ea quæ
 fert induratio. Cum Deus Pharaonem indu-
 raret, ne iussui suo obtemperaret, dimittens
 populum Israel, uoluit utiq; illum iussui suo
 nō obtemperare, imo ut ei repugnaret, ipse
 in eo effecit: fecit itaque Pharao quod Deus
 uolebat eum facere, imo quod ipse faciebat
 in eo, nec potuit aliud. Ista itaq; perpendens
 humana ratio agnoscere non potest, quo iu-
 re Deus Pharaonem repræhenderit, ultusq;
 sit tanquam sibi rebellem. Ita cum Domi-
 nus immisit in cor Dauid Dauidi, ut cense-
 ret populum, utique ipse & uoluit & effe-
 cit, ut Dauid populum suum numeraret,
 eratque necesse ita illum facere. Non enim
 potest Deus in ullo opere frustrari. Cum
 ergo posuit in cor Dauidi ut numeraret po-
 pulum, istuc fieri necesse erat. Ad huius-
 modi ergo tam apertas testificationes scri-
 pturæ, Deum indurare, decipere, immitte-
 re in animum quæ praua sunt, & huiusmo-
 di, aliud non potest inferre humana ratio,
 quam cur ergo Deus tales repræhendit,
 quos ipse in hoc ut prauè agant & peccent,
 indurat,

Pharao fe-
 cit quod
 Deus uolu-
 it illum fa-
 cere.

Indurat, & immittit eis in cor quæ male a-
gant.

Quinimo ò homo.) Apostolus nihil miti-
gat dictorum, non negat Dei uoluntate pe-
tite, quos indurat Deus, non facit possibile
homini ut bene faciat induratus, sed deter-
ret tantum & depellit ab eo, ut iudicia do-
mini iudicemus, ostendens hoc esse extremæ
impudentiæ & impietatis. Id quod indicat
ista acclamatione increpante. Quinimo ò
homo: & collatione hominis & Dei, Item
interrogatione illa monente nos prorsus ni-
hil esse eius, nec habere, ut ulla possit nobis
ratione competere disceptare cum Deo: de-
niq; atrocitate uocis illius *ὁὐκ ἔστιν ἰσοπέδη*, si-
gnificat enim ea contradicentem, ut illam
D. Chrysostomus interpretatur. Porro uis
argumenti præcipua, quo Apostolus ab in-
stiusmodi inquisitione, cur Deus reprehen-
dat damnētque, quos ut mereantur repre-
hendi & damnari ipse indurat, absterret, est
à collatione hominis cum Deo. Homo si-
quidem figmentū Dei est, ex se nihili, Deus
omnis iusticia & sapientia. Quid ergo ma-
gis dedebeat, magisq; impium sit, quam ho-
minem contradicere Deo, disceptare de iu-
dicijs Dei? Testatur de se Deus, se misereri
cuius ipsi uisum sit misereri, credamus hoc
simpliciter, gratiq; amplectamur misericor-
diam qua nos Deus complexus est. Testa-

Extrema
impuden-
tia & im-
pietas est,
iudicia do-
mini iudi-
care.

tur se indurare quos uelit, tribuamus ei lau-
 dem iustitiæ, qui ipsa est iustitia, & gratias
 agamus eius bonitati quod nos non in-
 durauit, oremusq; ne porro induret, hoc
 est, ne in tentationem inducat. Reprehendis
 & condemnat, quicunq; inique faciunt, rur-
 sus dicamus, Iustus es Domine, & iusta sunt
 iudicia tua, remitte nobis peccata nostra,
 Caussam uero horū ne inquiramus, multo
 minus inesse aliquid iniquitatis in iudicijs
 Dei suspicemur. Ipsa Dei uolūtas Deo cause
 sa est omnium & ea ipsa est iustitia.

Deo est ius, Nunquid dicit figmentum?) Adhibet simile
ut homines le, in quo eius præcipue admonet, cum ex
quos ex ni- nihilo Deus homines fingit, ei esse ius ut fa-
hilo fingit, ciat quales uelit, & ad eos deputet usus,
faciat qua- quos ipse sibi delegerit. Porro simile duo ha-
les uelit, & bet, non est fas figmentum contradicere fi-
deputet ad ctori, & causam huius quod scilicet quic-
eos usus, quid figmentum est, fictori debet, figulus lu-
quos ipse tum ipse sibi parat, est id ergo per omnia in
sibi dele- manu figuli, licetq; ei facere ex luto suo uasa
gerit. qualia ipsi uisum est, alia ad usus honestos,
 alia ad usus sordidos & fœdos. Nam istuc a-
 liud in honorē, aliud ad ignominiam Apo-
 stolus ad uasa figuli retulit, unde similitudi-
 nem ducit, non ad homines, quas figulinis
 uasis assimulat.

D. Chrysostomus admonet hic similia scri-
 pturæ non esse extendenda ultra ea, propter
 quæ illa scriptura adducit. Facit enim scripturæ

ra Deum similem Boui, urso, igni & alijs re-
 bus; sed in certa duntaxat aliqua rerum ista-
 rum proprietate, non per omnia: sic in simili
 figmenti uult Apostolum id unū spectasse,
 quod figmentū manibus fictoris ad omnia
 obsequitur, nec ullo modo illi contradicit,
 non autem rationem fictionis, aut necessita-
 tem uoluntatis, in uasis enim figuli quicquid
 est diuersitatis, id totum est ab opere figuli,
 & sunt illa necessario ea conditione, qua à fi-
 gulo facta sunt. Hac ratione non uult Chry-
 sostomus Apostolū nos facere similes uasis
 figulinis, sequeretur enim ex eo ut arbitra-
 tur, Deum effectorē esse malorū quæ homi-
 nes admittunt, homines iam nō sua electio-
 ne agere, atq; ideo etiam extra culpā esse. Sed
 quod pace sanctissimi & doctissimi patris
 dixerim, multo magis pendēt omnia nostra
 ab ope Dei, quam in uase figulino omnia ab
 opere figuli. Fingit siquidē nos Deus pror-
 sus ex nihilo, eū figulus ex luto, materia præ
 existente. Et uoluit sane D. Paulus huius nos
 in isto simili potissimū admonere, ideo nos
 de iudicio & dispensatione Dei erga nos
 queri non posse, quia Deo ius sit in nos mul-
 to amplius, quā in uasa, quæ ex suo
 fingit luto, qualia ipsi uisum fuerit. Ex hoc
 uero non consequitur, nos non agere nostra
 uoluntate, aut peccata nostra non nobis, sed
 Deo imputāda esse, de qua re mox dicemus
 in quæstione de libero arbitrio.

Temp. m. c. i.
u. l. m. c. i.
u. l. m. c. i.
u. l. m. c. i.
u. l. m. c. i.

*Ex ijs quæ
 dicta sunt
 non sequi-
 tur nos nō
 agere no-
 stra uolun-
 tate, aut
 peccata no-
 stra nō no-
 bis, sed Deo
 imputanda
 esse.*

MARTINVS BVCE

RVS IN ENARRATIONE CAP. IX.

Epist. ad Rom. Imp. eodem aſno Argentina.

Conciliatio harum ſententiarũ: Deus

quos uult indurat, & Deus omnes homines uult ſaluos fieri, & quæ cum utriſq; conſonant.

Deus quos-
dam indu-
rat, ne ca-
peſſant ius-
ſa ſua, et ſal-
ui ſiant.

Apoſtolus hoc capite diſertè docet, Deũ pro ſua uoluntate alios indurare, ne capere ſant iuſſa ſua, & ſalui ſiant, odiſſe quosdam priuſquã aliquid boni aut mali fecerint. Ex eo uidetur colligi, Deũ omnino uelle ut peccent, & pereant, qui pereunt. Contra autem cum in omni ſcriptura ad ſalutem omnes pariter uocat, declarat ſanè ſe uelle cunctos ſaluos eſſe.

Et ut hanc rem in adducto exemplo Pharaonis conſyderemus. cum miſit Deus Moſen ad Pharaonem, iuſſitq; illum populum ſuum dimittere, quis dicat Deum non uoluſſe, ut ille iuſſui ſuo pareret. Atqui ſcriptura memorat; Deum Moſi, cum eum mitteret ad Pharaonem, & mandaret de populo ſuo dimittendo, prædixiſſe ſe cor Pharaonis induraturum, ne dimitteret populum. Exod. 7. legimus, Dominum dixiſſe Moſi. Tu loqueris omnia, quæ mandauero tibi, & Aharon frater tuus loquetur ad Pharaonem,

nem, ut dimittat filios Israël de terra sua. Ac ego indurabo cor Pharaonis, & multiplicabo signa mea, & portenta mea in terra Aegypti, & non audiet uos Pharaon, & immittam manum meam in Aegyptum, educamque exercitum meum, populū meum, filios Israël de terra Aegypti iudicijs maximis. Et agnoscens Aegyptij, quod ego sum Deus, cū extendero manum meam contra Aegyptum, & eduxero filios Israël è medio illorum.

Et Capite 10. dixit Dominus ad Moſen: uade ad Pharaonē, nam ego aggrauaui cor eius, & cor ſeruorum eius, ut ædam ſigna iſta mea inter eos: & ut narres filio tuo, & filio filiorum tuorum, quæ feci contra Aegyptios: & ſigna mea quæ in illis ædidi, & agnoſcat, quod ego ſum Deus. Et in initio cū Deus Moſen & ſeniores populi primum ad Pharaonem mitteret, iuberetque illi dicere. Dominus Deus Ebræorū inuocatur & colitur à nobis: liceat igitur obſecro ire itinere dierum trium in deſertum: & facere ibi ſacrificium Domino Deo noſtro, addidit: Sed noui quòd rex Aegypti non concedet uobis ire, niſi adactus manu ualida. Immittā igitur manum meam in Aegyptum, & percutiam illos portentis meis, quæ faciam inter eos, tū demū dimittent uos. Hæc leguntur Exod. 3.

Haberetur quidē in hac hiſtoria cap. 8. Pharaonem cor ſuum aggrauauiſſe, ſæpius cor eius

*Quid potius
ſimū Do-*

*minus de
Pharaone
uoluerit.*

eius aggrauatū & induratum fuisse: ac in-
tatio totius huius historiæ testatus est Domi-
nus: Ego indurabo cor eius, & non dimittet
populum meum, Exod. 4. Atqui Dominus
loquitur quam simplicissimè: non agit cum
suis, qui *uolunt* sunt, ænigmati, pater filios
suos docet planè. Ergo poscit ratio pietatis,
ut quæ Dominus tam in hac historia, quàm
alibi in eandē sententiam de iudicijs suis dis-
ferit, intelligamus simpliciter. Id uerò si faci-
mus, ex his aliud non poterimus discere, quā
id quod tam copiosè ubiq; scriptura incul-
cat, Deum uoluisse populū suum seruitute
Aegyptiorū maximis portentis, & per om-
nia sæcula memorando exitio Aegyptiorū,
qui tot annis illos tam inique oppresserant, li-
berare, præda ditatos: ac ita in hoc populo
bonitatem suam in humanum genus orbī
declarare. Vtq; hoc ista ratione efficeret, con-
stituisse in hoc, & finxisse istum Pharaonem,
cuius cor induraret, ne audiret iussum suum,
daretq; ita sibi causam, ut in eum, & populū
eius tanta æderet signa, tamq; in auditis pla-
gis in eis potentiam suā ostentaret, nomenq;
suum celebre redderet.

*Cur Deus
indurauit
cor Pha-
raonis.*

Quid igitur dicemus Dominum uoluisse
in omnibus, quæ egit cum Pharaone, quàm
ut ille induratus pertinaciter sibi repugna-
ret, & in se tantam ultionem prouocaret, in-
strumentū & organum ipsius, in quo osten-
taret,

taret, quàm potēter uindictet suos: Vtīq; uoluit quod fecit. Testatur autē ipse de se: Ego indurabo cor Pharaonis, ut nō dimittat populum. Porrò si uoluit illū iussa sua contemnere, & indurauit ipse eum, ne sibi obtemperaret, ad quid mandabat ei, dimitte populum meū, ut sacrificet mihi in deserto: Exod. 5. An dicemus Deum id noluisse quod præcipiebat, & ad quod faciendum tantis signis prouocabat: Item si uult Deus omnes homines saluos fieri, & salus omnis nobis eo constat, ut audiamus uocē eius, an non consequitur, Deum planè uoluisse ut Pharao populū suum dimitteret, & eo obsequio seruaretur.

Sed dixit Dominus per Iesaiam, quod & Christus Dominus ipse sibi uendicauit, Audite uerbum, & non intelligite, uidete uisum, & non cognoscite. Crassum fac cor populi huius, & aures eius obtura, & oculos eius excæca, ne uideant oculis suis, nec audiant auribus suis, nec intelligant corde, ne resipiscant, & sanem eos. Et Dominus ipse testatus est, se mundo aduenisse in iudicium, ut uidentes non uideant. Voluit ergo Dominus quosdam Euangelio excæcari: & simul tamen cum illud eis prædicaret, uoluit utiq; ut ipsum audirēt: cumq; eo diceret, uenite ad me omnes, uoluit illos ad se uenire.

Ista rationi nostræ uidentur parum cohæ- *Qui uerbū*
 rere. At qui uerbum Domini sequi simplici- *Domini*
 ter

simpliciter ter uolūt, ex his se facile expediunt. Primum
sequuntur, enim firmè inhærent in eo, quod Deus ipse
facile se ex de se testatur: se ex perditō à primo parente
pediunt in genere hominum quosdam deligere sibi re-
hac mate- fingendos ad uitam nouam & beatam: re-
ria de præ- liquos habere organa iræ suæ, in quibus æ-
destinatio- dat exempla iustæ ultionis: qua commendet
ne. electis misericordiam suam, quod illos in
 eandem mortem natos, transfert in confor-
 tium uitæ diuinæ.

Historiæ e-
lectionis et
probatio-
nis.

Hoc iudicium Domini de hominibus
 scriptura nusquam nō prædicat & inculcat,
 tam in historia factorum Domini, quam in
 ipsis oraculis. Statim initio primi parentis
 filios tali discrimine offert. Cain enim reie-
 ctus est: Habel electus. Tempore Noah de-
 lecti fuere diluuiō usq; ad octo homines uni-
 uersi. Et ex filijs Noah, duobus cōtiguit bene-
 dictio, tertio maledictio. De discrimine filio-
 rum Abrahæ & Isaac Apostolus hic ipse
 monuit. Ex ipso uerò populo Israële quam
 plurimi subinde reprobī fuere: Tempore
 Rehabeam secesserunt à uero Dei cultu de-
 cem tribus: indeq; post multas & graues ul-
 tiones prorsus abolitæ sunt. Exortu uerò
 Euangelij quam multi exciderunt ex ipso
 quoq; Iudah atq; Benjamin, quæ tribus sæ-
 ctæ reliquæ erant.

Porro in Christiano populo ut horrenda
 incidit Orientalium & Africæ populorum
 reie-

relectio, inter quos scilicet inualuit adeo nocentissima illa pestis Mahomet, per Indiam, Persiam, Arabiam, Aegyptum, Syriam, Asiam, Scythiam, Traciam, Græciam, perq̄ omnem propè Africam. Et quando non uidemus, cū in totis populis, tū in priuatis hominibus, & his sæpè coniunctissimis aliqui, alios assumi, alios reijci: Id quod Dominus eo quam apertissime testatus est, cum loquens de iudicio suo prædixit, ex duobus in eodem lecto, in eodem agro, in eadem mola, alterum assumendum, alterum relinquendum, Luc. 17. Ex huiusmodi itaq̄ exemplis & oraculis, idem clare testantibus, quorum scriptura referta est, quibus scilicet discrimē quo Deus homines habet, effertur: habent sancti id sibi persuasissimum, alios Deo ad uitam electos esse, priusquam hic mundus conderetur, alios quia non sunt electi ad uitā, deputatos etiam antequā quicquā fieret in id, ad quod nos Dominus tandē usurpar, ut uidelicet in eis exempla ædat iræ suæ, & eo pacto nomen suū in eis sanctificet. Cumq̄ uident ita placitum esse coram Deo, agunt cū Christo Domino nostro Deo patri pro hoc ipso iudicio gratias, tā quod mysterium salutis abscondit sapientibus & prudētibus huius seculi, quàm quod reuelat illud electis paruulis, utcunq̄ utrisq̄ ex æquo reuelationem mysterij huius uelit offerri.

Deinde cū Dominus nihilominus iubeat Euangelium prædicare omni creature, & ad cōmunionē salutis uocare quoslibet, non disputant sancti, cur iubeat uocare Deus, quos tamen non uult uenire, imò quos indurat, ne ueniant, sed sic colligunt. Dominus est qui iubet, *Euange* nostrum est igitur parere & satis habere, quod *lium an* Domino interim erga reprobos ad id seruimus, ut illis adimatur omnis scelerum excusatur *re-* ratio, & confiteri ipsos oporteat, Deum se iuste *probis*, condemnare. Sic ut nanq; Deus his diuinitatē *ut sint in* & potentiā suā reuelat in creaturis suis in hoc *excusa-* ut sint inexcusabiles, quod Apostolus supra *biles.* primo testatur, ita etiā in id ipsum reuelat eis placita sua per uerbū suū. Vnde dicebat Apostolus Atheniensibus. Nunc denunciāt Deus omnibus ubiq; hominibus respiscere, quoniā diem constituit, quo iudicaturus est orbem in iustitia. Actor. 17. Et Dominus dicebat Iudæos habituros fuisse excusationem, si non uenisset, & locutus eis fuisset, portentaque tanta inter eos fecisset.

Si itaq; ratio obijciat, uocare quē nolis uenire, quemq; indures ipse, ne ueniat, est fallere & illudere, in præoptu est illud Apostoli, Tu quis es o homo: ut à Deo poscas rationem iudicij sui, & tanquā aduersarius delitiges cum fictore tuo. Adoranda sunt iudicia Dei, non peruestiganda, sunt abyssus infinita. Quare nō impictas modo, sed furor est, ex lemmatis nostræ *Iudicia* *Dei ado* *randa* *ratio-*

rationis iudicare de Deo. Siquidem semel per sunt, nō
 mittas tibi, iudicia Dei exigere ad eā iustitiæ peruesti
 formulam, quā nostra tenet ratio, Deus nun- ganda.
 quam non erit tibi iniustissimus. Certè si quis Si iudi-
 amicū ad aliquā utilitatē uocer, multiscq; inui- cia Dei
 tet: & permittat tamē hunc per alios ab ea uti- exiga-
 litate reuocari, cū id potuisset facile auertere, mus ad
 dicetur is amico illulisse, & contra quā uirum formulā
 bonū deceat, egisse. Haud aliter et de eo statuet, iustitiæ,
 qui seruū suū iubeat aliquo festinato excur- quā ra-
 rere, et p̄sciat qui sint illum in uia remoratu- tio no-
 ri, possitq; illos solo nutu depellere, ne seruū strate-
 remorentur, nec faciat, sed sinat sciens seruū net, is
 ab illis detineri, postea uerò flagellet seruū, semper
 quòd moram in itinere suo fecerit. Talem e- erit no-
 nim Dominum quis quæso non durum & bis iniu-
 inhumanū iudicet. Eum autē etiam iniquum sūssi-
 & sæuū proculdubio omnes pronuntiabunt, mus.
 qui seruū habeat detentum compedibus,
 quibus nemo eum præter Dominum ipsum
 eximere ualeat: & præterea adeo debilem, ut
 nisi remedio quodam adiutus, quod solus do-
 minus ei dare queat: mouere se nō possit: Do-
 minus uero eum seruū nec soluat compedi-
 bus, nec iuet remedio, tantum instet impe-
 rando, ut sine mora excurrat atq; properet, &
 dum is in compedibus hæreat, addicat eum
 æternis cruciatibus. Ad hunc omnino mo-
 dum iudicabit de Deo nostra ratio, si eam
 quam ipsa nouit iustitiam sequatur. Audic ex
 scripturis nos a natiuitate ihs teneri uinculis

ignorantiæ & peruersæ cupiditatis , ut non possimus percipere quæ Dei sunt, nisi renati, & istis uinculis per Deum ipsum exempti, tum ad omne bonum nos esse ex nobis tam inualidos, ut nisi ipse Dominus operetur in nobis & uelle & operari , & succurrat eius spiritus nostræ infirmitati continuo , nihil prorsus recti & sancti præstare ualeamus. Cum itaque & istuc ex scripturis ratio nostra discit, & re ipsa quotidie uidet , Deum multos non regnare , & spiritu suo non innouare , & ad rectam sanctamque uitam non confirmare , legem tantum suam, promissa & minas , quæ in lege continentur proponere: non potest non iniquum & crudele iudicare, quod hos æterno addicet supplicio.

Et si dicatur, primos parentes non fuisse in ista peccandi necessitate, & habuisse rectè uiuendi plenam facultatem , meritos autem sua transgressione, ut & ipsi, & posterorum in illam peccandi necessitatem detruderentur, multati facultate pie sanctèque uiuendi: ratio illico regerit, unusquisque iudicandus est pro suo, non alieno merito. Et ut rationem aliquam habeat æquitatis, scelerati parentis filios habere deteriore loco, quàm probi: quæ tamen æquitas fuerit, *f. p. præstare* filijs scelerosi alicuius et damnati hominis exigere magnos aliquos in reimp. sumptus, cum

cum eis omnis paterna substantia ablata sit, nec relictum, unde ipsi uitam sustentent suam, cumque illi præstando eo sumptu non sunt, eos perpetuis addicere cruciatibus?

Qui iam his moti, ut Deo iustitiam adse-
rant apud tribunal suæ rationis, illo confu-
giunt, ut dicant aliquid nobis superesse ui-
riti, quibus uocati à Domino, & gratia eius
adiuti, quam nemini non offert, ad rectam
uitam peruenire possumus, si non ultro a-
uerti nos ab illa patiamur per nostras cu-
piditates & Sathanam. præterquam quod
hoc commento rationi minimè satisfa-
ciunt, eò præterea adducunt se, ut si tue-
ri istuc suum commentum uelint, necessa-
rio negent Deum esse. Rationi quidem illos
hoc commento iustitiam Dei defendere non
posse, ex eo liquet, quod non Ratio possit
Deum non inhumanitatis in figmenta sua
arguere, quod finit homines factos ad ima-
ginem suam abstrahi à uita sancta & bea-
ta in exitium sempiternum, cum queat
uel solo nutu illis auertere, quicquid eos à
uia uitæ seducit. Quis enim pater, imò
quis hominum, quamlibet extraneus, si
modo sit ex eorum numero, qui nihil hu-
mani à se alienum putant, uideat filium
suum, aut quemlibet hominem incidisse
in eiusmodi homines, qui sint eum ad per-

niciem certam abducturi , nec abstrahat eum quam primum ab illis , maximè si id solo nutu queat efficere , etiamsi is abunde præmonitus , sua insigni culpa talibus impostoribus auscultet? A Deo siquidem inditum nobis est , ut iudicemus boni uiri officium esse , seruare omnino quos possit , etiam ingratos atque inuitos , idem poscit iraque ratio nostra à Deo huius iudicij autore.

Contra omnem scripturam, & ipsam rationem est, sequendi, & oblatam gratiam amplecti, que homini ut in iudicio Dei, quo æternis addicit igni inesse uires sequendi uocatione Dei, et amplectendi oblatam gratiam. Ita si etiam concedatur id, quod isti profecto non solum contra omnem scripturam, sed contra ipsam quoque rationem sumunt, esse cuique homini uires uocationem Dei sequendi , & oblatam gratiam amplectendi , haud tamen eo satis fit rationi humanæ, ut in iudicio Dei , quo æternis addicit ignibus , qui prauis se cupiditatibus permiserint , nihil desyderet. Semper enim reclam. At poterat nullo negotio efficere Deus, ne peruersis cupiditatibus homines à recto deducerentur. Et si dicas , Sed non decet, ut nos cogat Deus , Respondet , potest donare bonam mentem , ut ultro uellemus quod rectum est , non cogamur. In futuro non coget , & dabit tamen ut bono hoc est , sibi immoti perpetuo inhæreamus. Sique dicas , sic autem nullum esset nostrum meritum , quia nullum certamen, nullum periculum, reget illa, magis decere

ut

ut sit omnis salutis nostrę gloria solius Dei,
& nobis potius expetendum, ut seruemur
sine laude meriti, acti ad uitam sola uirtute
Dei, quam ut pereamus relictı nobis, quo
mereremur uirtute nostra. Itaq; nihil pror-
sus satis esse potest, quo approbetur iudi-
cium Domini, nostrę rationi, si illa sibi de
eo iudicare permiserit.

Iam commentum istuc, nos tantum ha- *Qui tueri*
bere uirium ad rectę uiuendum, ut uocati *uolunt, nos*
per Euangelium, & ea Domini gratia ad *uirium tan*
iuti, quam omnibus mortalibus perpetuo *tum habe-*
offert & donat, possumus uocantem Deum *re ad rectę*
sequi, & oblatam gratiam amplecti, eius *uiuendum,*
modi esse, ut qui illud tueri uelit, necessa- *ut possumus*
rio neget, Deum esse, inde perspicuum est, *uocantem*
omnes cum Deum nominamus, intelligi *sequi, &*
mus autorem omnis boni, & qui aliquid *gratiam ob*
boni non effici à Deo affirmet, cum non *latam am-*
dubitant negare Deum. Si nanq; uel tantil- *plecti, ne-*
lum boni à Deo non est, iam non omnis bo- *cessario ne-*
ni effector est, cõque nec Deus. Atqui cum *gant Deū*
illı præposterı patronı diuinę iustitię di- *esse.*
cunt, omnes homines Euangelio pariter uo- *Qui sint*
cari, & parem gratiam, ut uocantem Deum *preposterı*
sequantur cunctis offerri donarique, & ut *patronı di-*
hanc gratiam Dei homines amplectantur, *uina iusti-*
esse in uiribus ipsorum, rogabimus eos, un- *tie.*
de sit, ut alij gratiam oblatam omnibus ex
quo amplectantur, bene usi uiribus suis,

alij eam respuant, usi uiribus suis male. Si dicant id ab homine esse, non à Deo, iam bonum præcipuum, à quo cætera omnia pendent, amplecti oblatum Dei fauorem, est ab homine, & habet homo quod non accepit, nec est iam Deus effector omnis boni, ergo nec Deus. Hoc non solum, ut dixi, cum scriptura: sed etiam cum sensu communi pugnat. Si id uerò à Deo est, ut quis uocantem Deum exaudiat & sequatur, ut est, Deus nō donat gratiam suam omnibus ex æquo. Illis enim qui uocationem Euangelij sequuntur id ipsum donat, quod illis, qui Euangelium respuunt, non donat.

Ratio humana semper habet quod in Deo criminetur, si de iudice Deo iudicare uelit. Manet itaque adhuc & semper, quod Ratio in iudicijs Dei criminetur, si illi iudicare de omnium iudice Deo permittas. Si uerò istuc usu uenit de tota dispensatione salutis nostræ, mirum non est, si accidat, & de eo quod uisum Deo est, pariter cunctos mortales Euangelio uocare, etiamsi non uelit omnes uocationē eam sequi. Nam multi uocati, pauci electi. Fatebuntur igitur sancti ingenuè, imò & prædicabunt, Deum uelle quidem Euangelium prædicari omnibus, cogit uocari ad uitam cunctos mortales, nolle autem ut omnes Euangelio credant, nec enim id omnibus largitur, sed indurat multos, ne illud audire sustineant. Siquidē uenit, ut ipse ait, multis in iudiciū, & Paulus docet, Euangelium

gelium, quod per se uirtus est ad salutem u^{er} autem omⁿ
n^{is} uersis, esse odorem mortis ad mortem i^{esu}s, nes Euange
qui pereunt, 2. Corinth. 2. In eo impletur il^{li}o credere.
Iud; Audite auditionem, & non intelligite,
uidete uisionem, & non cognoscite,

Cum D. Paulus Romæ Iudæorū primo
ribus Christum prædicabat omnibus, indu
bie id faciebat Domino ita uolente & iuben
te: attamen cum plæriq; non crederēt, ipse te
statur impleri in eis uaticiniū Iesaiæ. Au
dite auditionem, nec intelligite, &c. Voluit
itaque Dominus istos Euangelio uocari, &
tamen non uenire. Ita cum Ioab Dauidem
à numerando populo reuocaret, recte mo
nebat, & ideo ex Deo: sed quia irascebatur
Dominus populo, Rex Ioabum non audi
uit, idēq; ita uoluit Dominus: Ad eundē mo
dum cum Dominus ipse Iudam tam graui
ter admoneret mali sui, moneri & reuocari
illum à pernicioso suo instituto Deus uolu
it, ne non satis illi misericordiam suam offer
ret: iusto tamen iudicio noluit ut ille moni
tionī eiusmodi auscultaret. Sic est ergo ratio
Deo, hoc ipsi uisum est, omnes quidem ad se
uocare externo uerbo, non autem omnes ad
se spiritu suo attrahere.

Tametsi autem qui non attrahuntur, ue
nire ad ipsum nō possunt, Ioan. 6. tamen qui uenire non
cunque uocati fuerint, ipsi se postea contem
ptæ misericordiæ Dei condemnent, necesse
Christum

F v qui non tra

buntur, *ta* est. Si non uenisssem inquit Dominus, & *lo-*
men qui uo- cutus eis fuisssem, exculationem haberent,
cati non ue- nunc autem nullam habent. Atq; hanc caus-
niunt, con- sam scriptura ostendit, cur Deus induratis
dennabunt etiam praecepta salutis ingeri uult. Et quan-
se contem- quam ratio humana semper in id impingat,
pte miseri- quod Deus eos, quos indurat, simpliciter
eordiae Dei. nō uult auscultare sibi, & obijciat quod hic
 habetur, uoluntati eius quis resistet: tamen
 cum iudicium suum Deus exercere cœperit,
 hoc est, ubi homines ad serium iudicium sui
 ipsorum exciuerit, ibi euanescent cauillatio-
 nes istiusmodi cunctæ, nec poterunt homi-
 nes aliud quam se ipsos, ut qui ultro Dei bo-
 nitatem spreuerint, condemnare, & Deo om-
 nem laudem iustitiæ confiteri. Sancti ita-
 que in quibus nunc quoque uerbum atq; iu-
 dicium Domini ualeat, ij Domino semper
 summam iustitiam in omnibus iudicijs suis
 tribuunt, sibi uero culpam omnē quicquid
 peccarint. Cumq; ratio eorum offenderit a-
 licubi in iudicijs Domini, statim compri-
 munt eam spiritu ingerente illud. O homo
 quis tu es &c. nec unquam immittunt se in
 abyssum iudiciorum Dei, ut ea excuterent,
 causasq; eorum exquirerent, sed ut iumentū
 sese præbent totos ducendos dexteræ Dei:
 dicunt, bonum mihi adhærere Domino.
 Psal. 73.

Ex his iam patere potest cōciliatio loco-
 rum,

rum, in quibus Deus diserte testatur se quosdam indurare ne se audiāt & salui fiant: cum ijs, quibus misso uerbo suo æque diserte testatur his ipsis quos indurat, se hoc unice ab eis pscere, ut se audiant & salui fiant. Tales certe erant quibus dicebat. Quoties uolui congregare filios tuos, sicut gallina colligit pullos suos sub alis suis & noluisti, Matth. 23. Ita, Tota die expandi manum meam ad populum nō auscultantem, & contradicentem. Iesa. 65. Etenim sic consilium & iussum Deo iudicium est, ut reprobis modis omnibus attestetur eos oblatam ipsis misericordiam suam spernere atque reijcere, eoq; sese ipsos perdere, ipso eos semper ad salutem uocante, licet simpliciter nolit eos saluos facere, quia eos ad id non elegit, aut fecit etiam. Scholastici secuti in eo Damascenū, uocāt uoluntatem Dei de salutis reprobōrū, quam eis offert externa ad salutem uocatione, uoluntatem antecedentem, & uoluntatem signi: uoluntatem autem perditionis eorum, uoluntatem consequentem. Porro etiam alias res proponit interdum Deus, ut illæ ex proximis causis existunt, & futuræ apparent, cum tamen eæ aliter apud ipsum haberant, aliterq; sint necessario euēturæ. Ezechias peste correptus erat, & nō uidebatur modo, sed erat etiam moriturus uia naturæ, hoc est, operatione Dei in corpore illius solita

Ite, sic ergo Dominus factum suum Ezechie exponerebat. Dispone inquit per uatem domui tuæ, nam morieris, tamen nolebat illum mori, sed uoluit xuo eius adijcere annos quindécim. Sic egit & cum Niniuitis.

Vbiq; sane induit se Deus homine, agens nobiscum hominibus, proponit nobis sua de nobis consilia ea ratione, qua nos illa ad salutem nostram maxime percipere possu-

Que Do- mus. Proinde quæ præcipit nobis atq; con-
minus no- sulit, ea debemus simpliciter amplecti, nus-
bis præci- quam inquirere uel causam eorum quæ iu-
pit & con- bemur, ultra eas quas Deus ipse uerbo suo
sulit, debe- explicat, uel etiam congruentiam eorum cū
mus simpli alijs eius factis & dictis. Sic namq; fixum es-
citer ample se oportet in animis nostris, Deum negare
Et, non au- se ipsum non posse, eoque nec sibi pugnare,
tem inqui- aut aliquid se non maxime decens admittē-
rere eorum re, ut diuersam uel suspicionem summe hor-
causas, ul- reamus. Interim autem ad cognoscendam
tra:as quas & adorandam infinitam Dei maiestatem &
ipse suo uer amplitudinem, item ad consolandum nos,
bo expli- dum absque fructu salutis in hominibus ui-
cat. demus uerbum salutis per nos uel alios præ-
 dicari: libero & firmo mentis intuitu etiam
 ea loca adspiciamus, & quam simplicissime
 accipiamus, in quibus Deus ipse nobis præ-
 dicat, omnia fieri suo nutu, ac ideo optime,
 etiam dum sanctos in hoc seculo: reprobos
 in hoc & in futuro seculo, malis inuoluit,

tam quæ ipsi admittunt, quam quæ patiuntur. Has siquidem duas ob causas, ut immensam Dei bonitatem adoremus, & in præsentī fiducia diuinæ prouidentię firmemur, prædicat ista scriptura de abyssō iudiciorum Dei & prouidentia, omnia iustissime quidem, sed ea ratione dispensantis, ut in eam ratio humana non possit non impingere, si excutere eam & iudicare præsumat. Opprimitur enim à gloria irreligiose maiestatem perscrutans.

De illo quod Apostolus scribit ad Timotheum, Deum uelle omnes homines saluos fieri, suo loco differemus uolente Christo. In hac sententia ualet, omnes, idem quod quoslibet, uel ex omni hominum genere: hortabatur enim illic Apostolus ut pro omnibus, id est, omnium ordinum hominibus preces fierent, pro principibus & potestate præditis. Idem uisum est & D. Augustino in Enchiridio cap. 103. & de correpti. & gratia. cap. 14. Fit sane necessario quicquid Deus uult simpliciter, quæcunque enim uoluit fecit in cælo & in terra, at quæ uult & probat in uita suorū, ea multis, imo omnibus proponit externo uerbo, quæ tamen non uult simpliciter eos amplecti, quos decet esse ex multis uocatis, non ex paucis electis: qui uoluntati quidem Dei, quam exponi uult omnibus, obtinere autem tantum in electis, aduersantur,

Dum Apostolus ait Deus uult omnes homines saluos fieri: omnes idem ualet, quod quoslibet, uel ex omni hominum genere.

Vestigandum à nobis non est, uersantur, sed cum Deus hoc ipsum in eis uult simpliciter, Dei uoluntati singu-
quia iusticia ue- lariter de se inseruiunt, nō obfistunt. At-
lit Deus aliū sal qui sicut hoc, qua iusticia Deus alium ue-
uū simpliciter: lit saluum simpliciter, alium autē uocari
alium autem uo tantum ad salutem, perditum uero sim-
caritantum ad pliciter, uestigandum à nobis nō est: ita
salutē, perditum nec illud, qui deceat Deum, uocare ad sa-
uero simpliciter lutem & testari suam uoluntatem esse,
 ut uocationi pareant atq; seruētur, quos
 tamen simpliciter uult audire nec intel-

Parere uocatio- ligere, uidere nec cognoscere. Certum
ni Dei est initiū enim est, ut uocationi Dei quis pareat,
totius salutis, do quod est initium totius salutis, id esse do-
nā & opus Dei, num & opus Dei: quod Deus alijs lar-
quod Deus alijs gitur, alijs negat. Illis enim suadet ut per-
largitur, alijs ne suadeat, his non ita: & non possunt non
gat. sequi uocantem quibus persuadet, nec
 sequitur quibus nō persuadet. Vult itaq;

Non possunt nō omnino alios audire se & exaudire, alios
sequi uocantem, audire & contemnere. Cur autem ita ue-
quibus Deus per lit & faciat Deus, D. Augustinus duo
suadet: nec sequi tantum habet quæ respondeat. O altitu-
quibus non per- do diuitiarum. Et. Nunquid iniquitas
suadet. est apud Deum: addens. Cui responsio
 ista displicet quærat doctiores, sed caue-

Cui curioso de at ne inueniat præsumptores. De spiritu
causis prædesti- & litera capite trigesimo quarto. Nec a-
nationis non sa- liud respondebunt, quicumque uere pñ
ris facit Paulus sunt.
dicens, O altitu-

sunt. Haecenus de locorum istorum, do diuitiarum,
 quibus Deus testatur uelle saluos quos= *etc.* Et nunquid
 cunque uerbo suo externe uocat; & qui= iniquitas est a=
 bus testatur, se indurare quosdam, ut au pud Deum? que
 dientes uerbum suū non intelligant aut rat doctiores, sed
 sequantur, & ita minime salui fiant. *caueat ne inue=
 niat presumppto
 res.*

MARTINVS BVCE,

RVS IN ENARRATIONE CAP.

noni, ad Romanos. Imp. Argentina per Vuendeli=
 num Ribelium, Anno M. D. XXXVI.

*Quæstio de libero arbitrio, utrum ho
 mo sit libero arbitrio præditus, et
 quid eo ualeat.*

Vt pateat quid ad hanc quæstionem rea=
 spondere conueniat, primum omnium sta=
 tuendum est, quid uelimus hoc nomine libe=
 ri arbitrii intelligere. Græci uocāt *αὐτεξουσία*,
 quod significat esse suæ potestatis, uel agere
 à se ipso, suo arbitratu. Id ipsum est in
 uoce

Voce liberi uoceliberi arbitrii. Nam liberum omnes in
arbitrii si- intelligunt eum qui sit sui iuris, qui agat quæ
gnificatur, ipse uult, non cogatur ab alio : & arbitri-
esse suæ po- um, placitum fere significat ex consultatio-
testatis, uel ne & delectu existens. Vnde arbitrari quæ-
agere à se dam species iudicij est, cum decernitur utra
ipso, suo ar- pars iure nitatur. Recte itaq; Thomas A-
bitratu. quinas liberū arbitrium, uoluntatē intelli-
 git qua eligimus, quod ratio consultatione
 conducibilius esse depræhendit & arbitrata
 est. Eadem uero est sententia D. Augustini,

*Quid sit li-
 berum arbi-
 trium ex
 Augustino.*

qui uolens adstruere esse hominī liberū uo-
 luntatis arbitrium, adducit eas scripturas,
 quæ uoluntatem nostram compellant, pro-
 positis præmijs, facientibus quæ præcipit
 Deus, & minis, ea negligentibus. Cumq;
 plurimas adduxit, sic concludit. Vbi ad ali-
 quid faciendum uel non faciendum in dñi
 nis monitis opus uoluntatis exigitur, satis
 liberum demonstratur arbitrium. Est igitur
 & D. Augustino liberum arbitrium, uolun-
 tas qua alia complectimur, alia respuimus
 pro nostro arbitratu, ita ut ipsi ea bona uel
 mala existimamus.

Quidam qui hanc quæstionem tractant,
 uidentur liberum arbitrium accipere pro li-
 bera facultate faciendi quiduis. Dum enim
 non possumus amplecti præcepta Dei, si ie-
 ipsum Deum ignoremus, & hunc nisi renati
 & spiritu Dei illustrati cognoscere non ua-
 lemus,

lemus, illi negant esse homini liberum arbitrium, quia non possit facere quælibet: non enim potest inquit amplecti Dei præcepta. Sic eis quoque liberum arbitrium adimunt, qui iam aliquo modo Deum cognoscunt, & præcepta eius amant, sed pro innata peruerſitate non faciunt quod probant, sed malum potius quod damnant, Nonnulli ad ipsam usque rerum efficientiam arbitrij libertatem extendunt, negantes ideo hominem præditum libero arbitrio, quia subinde frustratur proposito suo, euenientibus rebus contra quã instituerit. Sed cum dicimus liberum arbitrium, non dicimus uim & facultatem liberam efficiendi, sed uoluntatem quæ feratur pro nostro arbitrio. Aliud est pro arbitrato uelle & deligere, aliud efficere. Quanquam cui est uera & plena uoluntas, is nihil non perficiat, quod quidem suis uiribus perficere queat. Illi qui faciunt malum quod odierunt, & negligunt bonum quod uolunt, nondum solide uolunt quod bonum est. Quod autem perfecte quis uult, & ab externo aliquo impeditur ne possit, ut si quis uolens operam suam pauperi collocare, & impediatur uel à morbo, uel à tyranno, is apud Dominum iudicatur quod instituit perfectisse.

Non defuerunt, qui in libero arbitrio intellexerint uim effectiuam primam & to-

Deus agit
omnia in
nobis, &
agit nos
quo ipsi ui-
sum est: sed
ita ut nos
quoque a-
gentes faci-
at.
Quid sit li-
berum arbi-
trium secu-
dum M. Bu-
cerum.

tam, eoq̄ quia scriptura testatur Deum age-
re in nobis, & agerentos, negarunt nostram
uoluntate quicquam agere, etiam in ijs quæ
magno studio agimus, & facimus. Atqui
caussa prima non excludit actionem causa-
rum secundarum, Agit sane in nobis omnia
Deus, & agit nos quoq̄ quo ipsi uisum est,
uerum ita ut uos quoque agentes efficiat:
qui utique eius actu res cognoscimus, eligi-
mus, amplectimur, fugimus, corporis uires
admouemus.

Nos ut iudicio de re ipsa D. Augustini
sequimur, ita & nomine sequemur, liberum
arbitrium intelligentes, uoluntatem libera,
propriae rationis arbitrium ultro sequentem.
Sic sane conditi sumus, ut feramur uolunta-
te in ea quæ nobis bona nouimus, abhor-
reamus ab ijs, quæ scimus nobis mala esse.
Item quædam cognoscimus natura bona
uel mala nobis, de his ut nullum est arbitri-
um, nulla electio, ita necessario uel in ea feri-
mur, uel ab eis refugimus citra ullam con-
sultationem atque arbitrationem. Hæc sunt
in bonis, foelicitas, & quæ cum hac nobis ap-
parent habere connexionem necessariam.
Utque uiuamus, sine molestia uiuamus, eda-
mus esurientes, bibamus sitientes, et simi-
lia. In malis, in foelicitas, & quæ uidentur
cum hac necessario coniuncta esse, ut mors,
crucia-

eructatus; Inopia rerum quibus uita præ-
sens sustentatur, & hoc genus alia. De his nõ
est liberum arbitrium, sed necessaria uel uo-
luntas & appetitio, uel auersatio & fuga. De
quibus autem nobis non statim liquet, si ne-
cessario saluti sint, uel exitio, de his arbitra-
mur, hoc est, ex consultatione iudicamus,
utq; de eis certo & perfecte iudicamus, ita
ea uel appetimus, uel fugimus. Et hæc sunt
liberi arbitrii, id est, uoluntatis nostro iudi-
cio excitæ. Talia sunt quæcunque pertinet
ad cultum Dei, & ad uitam cõmode & de-
center transigendam: quæq; his aduersa sunt.
Nam quemadmodum de his non eodem
modo iudicamus, ita nec pari ea ratione uel
appetimus uel fugimus.

Porro cum sic uitiata sit natura hominũ
peccato primorum parentum, ut nisi renati
cognoscere quæ sunt ueri cultus Dei nõ pos-
sumus, eõq; nec eligere, Philippus Melanch-
thon dicere solet, homini esse liberum arbi-
trium in rebus uitæ ciuilibus, non autem in re-
bus uitæ quam probat Deus, intelligit au-
tem homini esse facultatem de ciuilibus re-
bus, ac ipsa ciuili & externa iusticia, aliquo
modo uerum iudicandi & deligendi. De eo
nos differemus in altera parte huius quæ-
stionis, quid liberum arbitrium ualeat, ad-
huc enim de nomine liberi arbitrii disputa-
mus, mox excussuri, an sit homini liberum

Philippus
Melanch-
thon.

arbitrium, positemo quantum ualeat, uel quale sit. Nos itaque nomine liberi arbitrii intelligemus simpliciter, facultatem deligendi & refutandi quæ incidunt, pro nostro arbitrio & iudicio. Ist hæc enim facultas hoc nomine, liberum arbitrium, natua significatione notatur. Hactenus quid nomen liberi arbitrii ualeat.

*An homini
insit liberū
arbitrium.*

Si iam rogatur, num sic homini liberum arbitrium, ipsa docet experientia respondendum, esse homini liberum arbitrium. Quis quid enim rerum omnium, non statim & plene apparet esse aut bonum, aut malum nobis id omne animo amplectimur, uel respicimus pro nostro iudicio & delectu: quæ uero ilico & solide apparent bona aut mala, ea quidem sine deliberatione & arbitratione statim cupimus, uel auersamur, sed semper sponte nostra, & propria propensione. Ituc ergo cum nos facere uidemus, facultatem esse nobis ita faciendi quis dubitet: Scriptura quoque ad stipulatur, dum in omnibus præceptis, promissis & minis ratione & uoluntatem nostram compellat, quod argumentum est D. Augustini & omnium patrum, quo probant nos libero arbitrio polere. Scriptura sane proprie & certo loquitur atque decentissime, cum ea igitur ubique nos conuenit, ut qui iudicare & probare debeamus quæ præcipit, quæque prohibet, & eligere

eligere quæ commendat, refutare à quibus
 reuocat, hoc autem non est nisi habentis fa-
 cultatem iudicandi & pro iudicio suo eli-
 gendi, hoc est, pollutis libero arbitrio: tri- *Homo Dei*
 buit utique scriptura homini liberum arbi- *beneficio*
 trium. Hinc agnoscit D. Augustinus dog- *sic conditus*
 ma fidei catholicæ, esse homini liberum ar- *fuit, ut libe*
 bitrium. Fateamur ergo & nos hominem *ro arbitrio*
 Dei beneficio sic conditum, ut facultate ra- *præditus es*
 tionis, & uoluntatis rationem sequētis, hoc *set.*
 est, liberi arbitrii præditus sit, id quod om-
 nes experimur.

At cum quæritur quàm late hæc facultas *De liberi*
 pateat, in quæ explicet sese hoc nostrum libe *arbitrii ui-*
 rum arbitrium, tum demum fatendum erit, *ribus.*
 liberum nostrum arbitrium per se nihil
 posse in ea quæ sunt ueræ pietatis, ut quidem
 illa amplectatur, sed tantum ut ea respuat &
 fugiat. Non enim uidetur nunc disputan-
 dum esse, quid olim hæc facultas potuerit
 in primo parente: Theologi siquidem est
 de eo disputare, quod nobis conducit, & ad
 id, ut proficiamus in cognitione studioque
 Dei.

Optima cōditiōne primus homo factus
 est, eam perdidit peccato cum sibi, tum no- *Primus ho*
 bis, Christus meliorem conditionem resti- *mo optima*
 tuit credentibus. Hæc tenere de his satis est. *conditiōne*
 Quanta fuerit Adæ iudicij certitudo, rectèq; *factus fuit:*
 uoluntatis facultas, non est in scripturis ex- *illam pecca*

to perdidit positū, ne igitur id nos curiose uestigemus, cum sibi, non enim quantum ille olim boni habuerit, sed quæ in nobis illius & nostris peccatis bona desiderantur, utque ea per solum meliorem Christum obtinere liceat, nobis considerandum & perpendendum est.

tuit.

Præsentem itaque hominum conditionem *Que sit liberi arbitrii infirmitas.* intuentibus fatendum est. liberum arbitriū, quod conuenit homini esse, ita esse infirmū & mancum, ut sine spiritu Christi totius hominis innouatore & actore, in ea quæ uere utilia sunt, hoc est, quæ Deo nos approbant, quibusque recta uita constat, prorsus nihil possit: in reliqua uitæ huius posse quidem aliquid, at nunquam citra errorem, ut aut plane noxia pro bonis deligat, & bona pro noxijs refutet, aut certe nec bona expetat nec mala fugiat ita ut oportet, utque & illa bono & hæc malo nobis sunt. Duo habet hæc responsio, liberum arbitrium non renatū in ea quæ nos Deo cōmendant, prorsus nihil posse, in res alias posse, sed nunquam citra errorem. Prior pars huius responsionis facile patet fidem habenti scripturis, & scienti quid in nobis comprobet Deus. Animalis homo non potest percipere quæ Dei sunt, testatur Apostolus 1. Corin. 2. quomodo igitur ea unquam arbitretur amplectenda esse, & deligat? Liberum itaque arbitrium sibi relictum, quæ Dei, quæque ueræ pie

re pietatis sunt, reñciet semper, expetet nunquam, nam aduersatur pietas h̄s quæ expetit. A puero cor hominis prauum est, & studet rebus peruersis.

Hoc spectantes alij dicunt uoluntatem nostram non esse liberam in his quæ ad ueram iusticiam pertinent, quia non possit uere obedire legi Dei. Sed forsitan non est inficiandum ob id uoluntatem nostram erga ea quæ ueræ pietatis sunt, liberam esse, dum libere & *Liberum est* suo iudicio illa respuit, liberum enim hic uisus est *se et uoluntatem* detur opponi coacto. D. Augustino liberum tantum, id est esse & uoluntarium idem pollet, tamque in *pollet iuxta* primum ei sonat, uoluntas non libera, atque *causa* D. Augustinum absque calore. Et omnes quidem sancti *stint. tamque* patres hinc uolunt peccatum impijs hominibus iure imputari, quod sua uoluntate & *sonat uoluntate* libero arbitrio oblatam Dei bonitatem respuit *luntas non* unt. Illud quoque satis cuique manifestum est, libera atque *libera atque* impios homines audita ueritate arbitrari, *calidum absque* et libera plane uoluntate reñcere. At illi qui ne *que calore.* gant homini esse liberum arbitrium in iustitiam Dei, id spectant, quod nemo sine spiritu Dei *Cur peccatum* illam potest amplecti: liberam siquidem uoluntatem *tum impijs* in pietatem intelligunt, quæ pietatem perinde ex *hominibus* petere possit atque fugere. At si id sufficiat ad *imputetur* negandam libertatem uoluntatis, quod ea non *iuxta sententiam* ualeat in utramque partem, tam scilicet ad *Sanctorum patrum* gendum, quam ad repudiandum, negandum foret Deo *trum.* esse liberam uoluntatem, & nobis in iudicio

ueritatis rite confirmatis, fore. Nequit enim
 Deus expetere quod iniustum est, & id nos
 quoque nequibimus, cum datū fuerit Deū
*Libera est homini no-
luntas in
omnia que
illi offerun-
tur, quia
nemine co-
gente eli-
git, aut re-
spuit.* uidere sicuti est, Nos itaq; libenter confite-
mur, liberam esse homini uoluntatem in o-
mnia quæcunque illi offeruntur, quia nemi-
ne cogente eligit aut respuit, quæ eligit quæq;
respuit: nunquam autem posse probare &
amplecti ueram pietatē, nisi fretam aetamq;
spiritu Christi. Hic enim dum abest, mortu-
us homo est delictis, hoc est, omni sensu ue-
ræ uitæ destitutus, & agitur præterea spiri-
tu malo omnium scelerum authore, qui *οὐκ ἐπι-
τασσὶ τοὺς ἀσεβέτας.* Ex hoc uero liquet & al-

Dum spiri-
tus Christi
abest, mor-
tuus homo
est delictis,
& agitur
spiritu ma-
lo, qui *οὐκ ἐπι-
τασσὶ τοὺς ἀσεβέτας.* teram partem responsionis hic datæ indu-
bitatam esse, nempe in omnibus plurimum
obtinere erroris, & homines aut noxia pro
bonis eligere, & bona pro noxijs cōtemne-
re, aut non ut oportebat bona expetere, &
mala declinare, si nō omne arbitrium regat
spiritus sanctus. Quid enim possint aliud,
quos omnis uera uita destituit, qui uer-
santur in tenebris, quos uersat, rotatque
pro sua libidine Satan, agens in illis? Attra-
men res ipsa docet in eos quoque, quos ad-
huc captiuos tenet Satan, multa in actioni-
bus huius uitæ uidere & facere, quæ uera re-
ctaque sunt. Negari itaque non potest in
his liberum arbitrium aliquid ualere, ut
nimirum uero arbitrio delectum faciat.

Nam

Nam cum Deus concedit illos quoque hic suis beneficijs frui, idē ut homines agentes sua ratione & uoluntate, necesse est, ut non semper errent, & noxia pro bonis sibi expectant. Agit itaq; & regit illos, ut sæpenumero, non tantum quæ priuatim, sed & quæ publice profunt pulchre prospiciant, & foeliciter instituant, præcipue uero quæ ad iustitiam attingent, sine qua humana uita consistere non potest. Hinc tam præclaræ leges, tot accuratæ ad uirtutem exhortationes ab ijs sæpissime profectæ sunt. Quanquam forsitan non inuenias, qui constanter uirtutem prædicent, & uirtuti tamen nõ uere studeant, donatiq; sint spiritu renouatore.

Sed quid de his opus multa disputatione, uideamus & sentimus quantum error & peruerſitas ualeat in omnes mortales, quamque singulare Dei donum & opus sit, qualibet in re id iudicare & suscipere quod bonum est. Aristoteles qui tamen plurimum humanis uiribus tribuit, fatetur, si quicquā aliud, uirtutē esse donum Dei, frustra q; esse omne studium hominis, si nõ bene natus sit, agnoscit. Plato nulla ui aut industria humana, sed solo afflatu propitijs Dei uirtutem hominibus constare adfirmat. Etenim experimur etiam, solum Deum bonum esse, eoque solum facere id omne, quod uerum, quod rectum, quod bonum est. Hic adspirat, & ad

*Aristoteles.
Virtus, si
quicquam
aliud, est do-
num Dei,
frustra q; o-
mne studiū
hominis, si
non bene
natus sit.*

Solus Deus flatu suo efficit in alijs rebus ut sint tantum
bonus est, certis modis distincta & qualitibus agen-
solusq; sa- tia, in alijs ut etiam uiuant, in alijs ut præte-
cit id omne rea sentiant, in hominibus ut ratione &
quod uerū, mente quoq; polleant. Ita hominibus ad spī-
quod re- rat mentes et uires uarias, alios enim adflat,
ctum, quod ut excellent artibus, alios ut præstent elegan-
bonum est. tia morum, alios ut ualeant fortitudine,
 alios ut insignes sint eruditione & doctri-
 na, alios alijs dotibus insignes facit, quos
 uero ad uitam æternam sibi delegit, eos pri-
 mū adflat spiritu suo, ut a se per omnia pen-
 deant, in se ubique respiciant, hoc unice stu-
 dentes, ut accommodent se ei personæ, quam
 ipse eis imponit, tum instruit peculiariter, &
 impellit ad certa munera, quibus ipsis uti de-
 creuit, ad explicandā hominibus bonitatem
 suā. Hæc illa uarietas est spirituum & donorū,
 quā Apostolus infra 12. & 1. Cor. 12. prædicat.

F. Ut uero qui constanter, & prompte recte
 uiuunt, aut aliæ ad utilitatē hominum agūt,
 eo id præ se ferunt, quod cernimus adesse ihs,
 quos dicimus habere habitū aliquid agen-
 di, facultatem scilicet qua id cuius dicuntur
 habitū habere agant constanter, prompte et
 suauiter, Scholastici dicunt ihs, quos spiritus
 Christi perpetuo agit, ad uiuendū pie, ad esse
 donū gratiæ habituale, id Paulus uocat no-
 uum hominē, nouam creaturā, inlitionē in
 Christum, & huiusmodi. Agnoscunt tamen
 præ

præterea opus esse semper gratia mouen *Quid intelligat*
 te & agente ad ea quæ recta sunt. Ita nō Paulus per nouū
 ueteres modo, sed etiam qui inter Scho- *hominem, no-*
 lasticos probatiores sunt, quicquid libe *uam creaturam,*
 ri arbitrii homini tribuunt, omnes con- *insitionem in*
 sentiunt, sine peculiari impulsu, & perpe *Christum, &*
 tuo actu spiritus Dei, homines nec con- *huiusmodi.*
 uertere se ad Deum posse, nec conuersos *sine peculiari*
 perstare in uia Dei, nec lapsos resurge- *impulsu, &*
 re, nec stantes & proficientes persequi *perpetuo actu*
 id, ut in uia Dei consummati sint, nec *spiritus Dei,*
 labi amplius possint, sed hæc omnia *homines non*
 esse gratiæ Dei. Sequuntur enim D. Au- *possunt se con-*
 gustinum cuius hæc sententia est. *uertere ad De-*

Conati quidem sunt nōnulli uiribus *um, nec conuer-*
 naturæ humanæ affingere, posse hanc *si perstare in ui-*
 singula peccata uitare, mereri ut ei De- *ta Dei, nec lapsi*
 us de congruo gratiam largiatur, dili- *resurgere, nec*
 gere Deum supra omnia, sed reclamant *stantes proficere*
 non scripturæ modo, sed ipse etiam sen- *ut in uita Dei*
 sus communis, adeo nulla nobis ex na- *consummati*
 tura reliqua est efficax uel Dei, uel ueræ *sint,*
 iustitiæ cognitio. Ex eo tamen non con-
 sequitur, Deum respicere personam, aut
 inique de hominibus statuere, quod il-
 li consequi uolunt, uti supra abunde ex-
 positum est.

Contra alij nonnulli considerantes,
 quod scriptura omnia salutis gratiæ Dei
 accepta refert, & ingenium omne nostris
 ubiq;

Agimus acti in ubiq; damnat summæ impietatis, adse-
recte factis, quia runt nostram uoluntatem in recte factis
cū ex nihilo si= prorsus nihil agere, sed tantum agi. Sed
mus, nihil pror= hoc quoq; satis sentimus, nos actos age
sus ex nobis pos re, & sic loquitur scriptura, quam sequi
sumus. Sed ne= nos conuenit. Certum quidem est ex ni=
cesse est Deum hilo cū sumus, nos ex nobis nihil pror=
operari in nobis sus posse, sed necesse esse ut operetur in
& uelle & ope= nobis Deus & uelle & operari. At si ope
rari. ratur in nobis, id est, efficit uelle & ope=

Veri Theologi rari, uolumus sane & operamur, agi=
est fugere argu= musq; acti. Theologi ueri est fugere ar=
uas & logoma= gutias et logomachias, res uero ipsas se=
ebias, res uerò i= ctari iuxta domini uerbum quam sim=
psas sectari iu= plicissime, omniaq; huc referre, ut in si=
xta uerbum Do de in promissiones Dei, & studio in iu=
mini, ut proficia uandis proximis proficiamus.

mus in fide in D. Augustinus agnoscit nos agere li=
promissiones bero arbitrio, & cum nos ad Deum con=
Dei, & studio in uertimus, & cū in uita Dei proficimus,
iuuandis proxi cumque eam absoluimus, & tamen nisi
mis. cōuertat nos, & attrahat ad se Deus, nisi

Dum nos ad uiuat ipse in nobis, uitamq; suam nobis
Deum conuerti= consummet, nos nec conuerti & uenire
mus, & in uita ad ipsum, nec uiuere uitam eius, nedum
Dei proficimus, iam absoluere posse. Hæc ratio expedi=
agimus libero ar tilsima, & scripturæ pulcherrime con=
bitrio. & tamen gruit, tribuimus enim omnia Deo, &
nisi Deus nos cō ipsius donum atq; opus in nobis, quic=
uertat, & attra= quid recti facimus, ita ut est, agnosci=
mus,

mus, & iuxta eius uerbum confitemur. Nec hat ad se, ee
 datur eo occasio ut homo culpam suam ad- uiuat in no
 scribat Deo, nec ut sibi tribuat quod est do- bis, nos nec
 num Dei. Quod enim nihilominus omnia conuerti,
 pendent ab actione libera Dei, qua ille mi- nec uenire
 seretur, cuius miseretur, & indurat quē uult, ad ipsum,
 mouet ad se nostrum liberum arbitrium, uel nec uiuere
 auertit à se, id non ualere tamen eo, ut quis- uitam eius,
 quam culpam perditionis suę imputet Deo, nedam iam
 non sibi, restatur cuiq; suum ipsius cor, agno absolueret
 scens se sua culpa perire, etiã si uerbis ad possumus.
 alios diuersum adserat. De quo supra. In eo Quamuis
 uero est, omnium orthodoxorum consen- Deus misere
 sus. Quicquid enim prisca patres scribunt de reatur en-
 futuris hominum meritis à Deo prouisis, ius misere
 & paritate gratiæ, quæ omnibus offertur, tur, et indu
 non autem pariter recipitur, nō eo scribunt, ret quem
 quasi non agnoscant omnibus omnia bona uult, non ta
 sola Dei bonitate constare, nullis ipsorū ui- me ideo de
 ribus ex se. In his enim locis, quæ in hoc ca- bet quis-
 pite insunt D. Chrysostomus identidem ad quam cul-
 monet docere Apostolū, omnia nobis con- pam perati-
 tingere dono uirtuteq; Dei. Illud modo ca- tionis sue
 uere uoluerunt, ne quis impietatis suæ cul- non sibi sed
 pam in Deum transferat. Ita D. Augustinus Deo impu-
 & qui eum sequuntur, hoc ipsum cauere ma- tare.
 xime uolunt, nec inficiantur, nos quoq; age-
 re & cooperari domino ad salutē nostram,
 tantum propter hostes gratiæ Pelagianos, Pelagiani
 & qui hos sectantur, cupiunt hi diligenter et & qui eos
 pleno

*sectantur
sunt hostes
gratie Dei.*

pleno ore, hoc ipsum quoque quod dominus donat nobis sibi cooperari, ipsi referre acceptum: Et putant ad retundendam humani ingenii arrogantiam, et domino laudem bonitatis sue adserendam non parum interesse, ut apertius predicemus cum scriptura, Deum ex sola sua uoluntate, sine ullo respectu, uel presentium, uel futurorum meritorum, alios deputare gregi suo saluandos, alios colluuias malorum perdendos. Vbique tamen sedulo affirmant, imo inculcant, neminem non suo merito perire, etiam si nullum aliud ei sit, quam quod est a noxa primorum parentum. Nulla itaque est in re ipsa, sed in modo tantum tractandi inter S. Patres in hac quaestione diuersitas, eaque inde nata, quod illi in eos potissimum respexerunt, qui culpam suae peruersitatis Deo adscribere moluntur: hi in eos, qui uiribus humanis plus satis arrogant: inde illi in proximis causis rectae actionis, inter quas & nostra uoluntas est, substituerunt, hi in primam, quae sola Dei uoluntas est, sese extulerunt. Hanc illi quoque & respexerunt, & praedicarunt, sed quia res eis erat cum hominibus qui impie causabantur sibi deesse recte faciendi facultatem, cum deesset eis uoluntas, amplius urgendam sibi putarunt nostram uoluntatem: his autem erat disputationis cum istis, qui nostram uoluntatem ultra quam par sit efferrent, magis ergo urgendam existimarunt uoluntatis nostrae imbecillitatem,

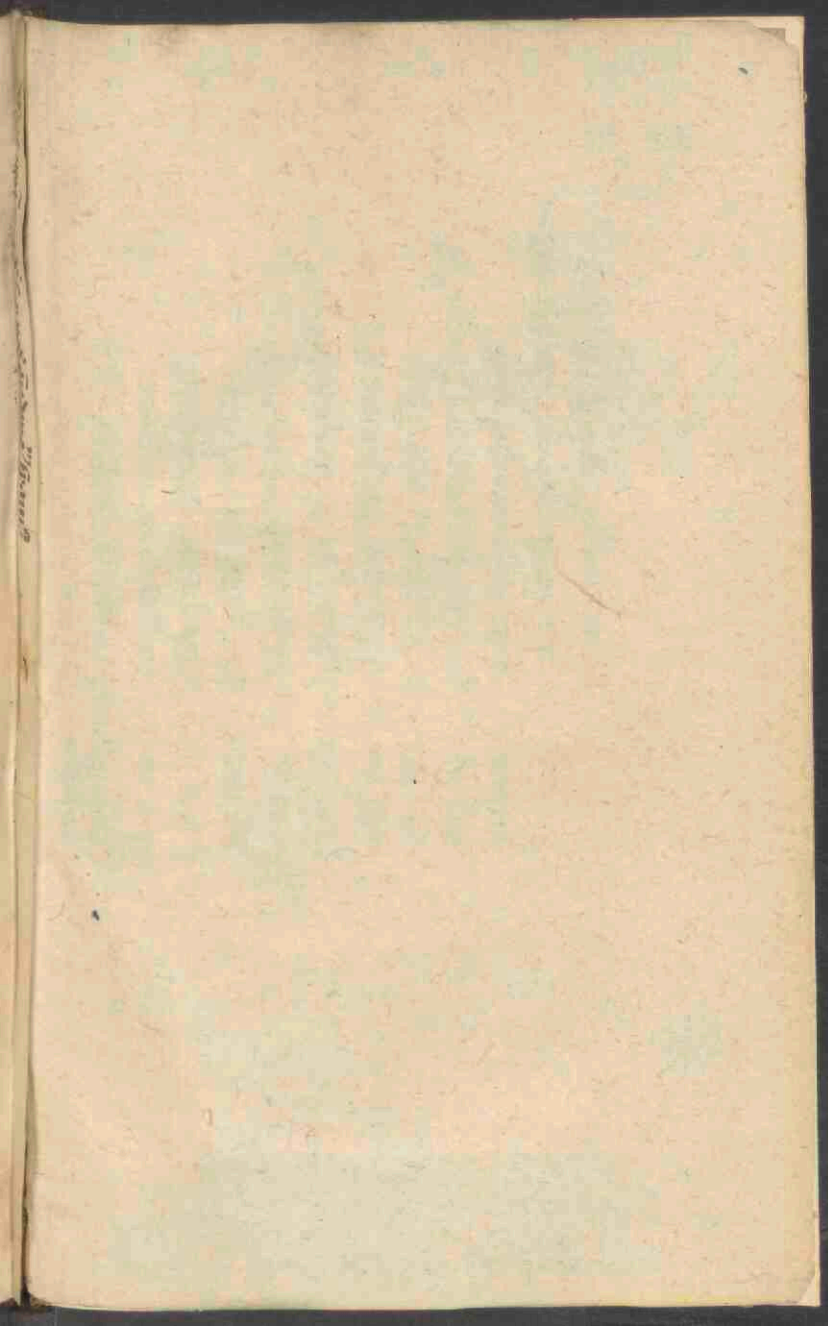
&

& quod in uoluntatē Dei referendā sunt omnia. Huic ergo est tractationis diuersitas. Re uero ipsa cōuenire patribus inde abunde liquet, quod utrinq; in cōfesso est, neminem quicquā boni à seipso habere posse, quod totum sit donum & opus Dei, & nihil tamē mali cuiquā euenire id non sua culpa probè merito: nec etiam quicquā à nobis recte fieri, nisi nostro arbitrio & uoluntate, quibus Deo cooperamur. D. Chrysostomus studio filissimus alioqui adsertor humanę & uoluntatis et facultatis ad pie uiuendū, scribit in enarratione huius capituli. Non dixit Apostolus uasa recte factorū, aut uasa confidentiæ, sed uasa misericordiæ, ostendens quod totū Dei fit. Ita D. Ambrosius, qui & ipse Originē secutus, illud, nō est uolentis neq; currentis, ut aduersariorum dictū accipit, scribit in illud Verbū enim cōsummans etc. conuenit enim ut in solo nomine domini conditoris conseqatur salutē creatura, hoc est, per fidem. Et post pauca. Sola fides posita est ad salutem. Hęc autē æquipollet illi, sola misericordiā, nulla nostra uel uoluntate uel cursu seruamur. Eisdem sentētias cū apud hos tū alios patres omnes reperias quā plurimas. Ita D. Augustinū & qui cū eo loquantur abunde ubiq; uideas de nostra & uoluntate, et culpa attestatos esse. Conuenit igitur inter eos re ipsa. Hactenus & quid ualeat liberum arbitrium, explicatum sit.

FINIS.

[The text on this page is extremely faint and illegible due to fading and bleed-through from the reverse side. It appears to be a list or a series of entries.]

[Marginal note on the right edge, partially cut off.]

fronte dicitur. Atque mens multa semper amans
labes fecerat. Et creber anhelus oris
illud agente deo pena fuisse deo.
Et non herodis hec purgat pena reum
que morte sequitur. pena potius erit
Hec mora legata quod romana milia assuet

posse ut anticipatum perde scripta ferunt
unde patet gaudium. quod poma parare solebat
cunctis tribus postulat ipse sibi
clam quod parat peccat penetrare. Et accab et
consobrinus adest dimittit quod manum
hoc viso clamor conburo. per strepitus aula
regia personis magis inurbe fragez.

Et in alia loquor Zofia p[er]na
tunc est corpus mundit[er] q[ui]s d[omi]n[u]s
remouit cruce[m] n[ost]r[am] d[omi]n[u]s
q[ui]s ceo claudit in cruce[m] s[an]c[t]a[m] p[er]na[m]
he caufe p[re]fens[us] est n[ost]r[us] l[ic]et.

